

Nr 220.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående uppförande av säkerhetsanstalt för förvarade och internerade samt ny sinnessjukavdelning inom fångvården; given Stockholms slott den 3 mars 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

K. G. Westman.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, anför efter gemensam beredning med cheferna för social- och finansdepartementen följande:

I årets statsverksproposition har under kapitalbudgeten bland framställningar om anslag till nya kapitalinvesteringar i statens kapitalfonder, Bilaga 1, Statens allmänna fastighetsfond, punkt [2.], behandlats frågan om uppförande av säkerhetsanstalt för förvarade och internerade samt ny sinnessjukavdelning inom fångvården. Därvid anförde jag att inom fångvårds-

styrelsen under senare delen av föregående år i samråd med särskilda av styrelsen anlitate sakkunniga bedrivits utredning angående lämpligaste sättet för tillgodoseende av dels det genom den nya lagen om förvaring och internering i säkerhetsanstalt aktualiserade behovet av anstaltsutrymme för förvarade och internerade och dels behovet av ny sinnessjukavdelning inom fångvården. Resultatet av denna utredning väntades föreligga å sådan tid att förslag i ämnet skulle kunna föreläggas innevarande års riksdag. Kostnaderna för ifrågavarande byggnadsarbeten syntes för budgetåret 1938/1939 kunna beräknas stanna vid ett belopp av 500,000 kronor, vilket belopp syntes böra anvisas å kapitalbudgeten. Jag hemställde alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Uppförande av säkerhetsanstalt för förvarade och internerade samt ny sinnessjukavdelning inom fångvården för budgetåret 1938/1939 beräkna ett reservationsanslag av 500,000 kronor. Denna hemställan blev av Kungl. Maj:t bifallen.

Sedan *fångvårdsstyrelsen* med skrivelse den 12 februari 1938 framlagt resultatet av den ifrågavarande utredningen — i vilken deltagit, förutom fångvårdsfullmäktige Råstock och Björkman, i egenskap av särskilda sakkunniga borgmästaren Thorwald Bergquist och professor emeritus Alfred Petrén, jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade av styrelsen — torde jag få till förnyad behandling upptaga förevarande byggnadsfråga.

Fångvårdsstyrelsens nämnda skrivelse innefattar förslag till anordnande av säkerhetsanstalt och sinnessjukavdelning för fångvården å egendomen Hall i Östertälje socken av Stockholms län.

Platsbehovet för förvarade och internerade.

Då vid antagandet av lagen den 18 juni 1937 om förvaring och internering i säkerhetsanstalt icke kunde överblickas när det ökade anstaltsutrymme som lagen påkallar kunde bliva tillgodosett, har lagens ikraftträdande gjorts beroende av Kungl. Maj:ts förordnande. Beträffande innehållet i lagen hänvisas till propositionen i ämnet till 1937 års riksdag (nr 310) samt första lagutskottets i anledning därav avgivna utlåtande (nr 65). Här må endast framhållas, att förutsättningarna för förvaring och internering genom den nya lagen ändrats sålunda, att institutens tillämpningsområden betydligt utvidgats. I fråga om förutsättningarna för ådömande av förvaring är att nämna att 1 § i den nya lagen beträffande straffoemottagligheten innefattar endast vissa smärre jämkningar i förhållande till gällande bestämmelser. Vad angår förutsättningen att viss brottslighet skall vara ådagalagd innefattar den däremot betydande avvikelse från vad som nu gäller. Enligt den nya lagen — vilken, då förvaring skall ådömas direkt, ej kan anknyta till ett utsatt straff — förutsättes för förvaring, att å brottet eller, där flera brott förövats, å något av dem enligt lag kan följa straffarbete eller, i fråga om sedlighetsbrott, straffarbete eller fängelse.

Den nya lagen skiljer sig från vad nu gäller därutinnan, att något krav på att den tilltalade tidigare skall ha undergått straff icke uppställes för något fall och att beträffande det aktuella brottets svårhet fordras betydligt mindre än nu.

Vad angår *internering* har i nya lagen kravet på tidigare straffbelastning minskats från fyra till två tidigare domar å straffarbete och från tio till fyra års undergånget straffarbete.

Beträffande *förvarings- och interneringstidens längd* innebär den nya lagen vissa ändringar i förhållande till gällande rätt. Enligt den nuvarande förvaringslagen må ingen utskrivas förr än han undergått förvaring i minst två år eller, där han skolat undergå bestraffning under längre tid än två år, under tid minst motsvarande strafftiden. För internering gäller enligt den nuvarande interneringslagen en minimitid av tio år eller, där särskilda skäl äro, fem år, dock må den internerade ej i något fall utskrivas förr än han varit internerad i två år utöver den tid varunder han skolat undergå bestraffning.

I den nya lagen, enligt vilken såväl förvaring som internering skall ådömas direkt utan att något straff först utsättes, föreskrives beträffande båda skyddsåtgärderna, att domstolen skall med hänsyn till brottets beskaffenhet och omständigheterna i övrigt bestämma viss minsta tid före vars utgång den dömde icke må utskrivas. Denna minsta tid skall vid förvaring bestämmas till lägst ett och högst tolv år samt vid internering till lägst fem och högst femton år.

Enligt nu gällande bestämmelser skola förminskat tillräkneliga förbrytare intagas till förvaring i särskild vårdanstalt och återfallsförbrytare intagas i interneringsanstalt för återfallsförbrytare. Den nya lagen föreskriver icke särskilda anstalter för det ena och det andra slaget av dessa båda skyddsåtgärder; beträffande såväl förvarade som internerade stadgas att verkställigheten skall ske i anstalt benämnd säkerhetsanstalt.

Vårdanstalter för förminskat tillräkneliga förbrytare finnas för närvarande anordnade, för män vid centralfängelset i Norrköping (100 platser) och kronohäktet i Ystad (15 platser) och för kvinnor vid centralfängelset i Växjö. Interneringsanstalt för manliga återfallsförbrytare är anordnad vid straffängelset i Karlstad (omkring 50 platser) och för kvinnliga återfallsförbrytare vid centralfängelset i Växjö.

Antalet platser för kvinnliga förvarade och internerade vid centralfängelset i Växjö kan angivas till omkring 10.

Beträffande anstalterna i Norrköping och Ystad har den anordningen genomförts, att yngre eller mera lättdisciplinerade förvarade sändas till anstalten i Ystad, medan de övriga vårdas i Norrköpingsanstalten.

Vid det *sakkunnigbetänkande* (statens off. utredn. 1937: 3), som låg till grund för propositionen nr 310 till 1937 års riksdag fanns såsom bilaga fogad en promemoria benämnd »Anstaltsorganisationen efter revisionen av förvarings- och interneringslagarna». I promemorian framhölls, att det vore

mycket svårt att beräkna platsbehovet för förvarade och internerade efter den nya lagstiftningens ikraftträdande, men att en ej ringa ökning uppenbarligen måste väntas inträda i förhållande till tillståndet vid betänkandets avgivande, då de förvarade uppginge till något över 100 och de internerade till omkring 40.

Om den nya lagens verkningar beträffande antalet förvarade anförde de sakkunniga följande.

Beträffande förvaring vore den största ökningen att vänta på grund av de vidgade förutsättningarna i 2 § av de sakkunnigas förslag (motsvarar 1 § i den nya lagen). Någon förutsägelse rörande ökningens omfattning låte sig knappast göra. Inga säkra slutsatser kunde dragas från antalet av dem, som för det dåvarande med åberopande av 5 kap. 6 § strafflagen dömdes till straff utan att förvaring trädde i straffets ställe. Då ett dylikt åberopande enligt gällande rätt medförde, att brottslingen erhöle straff av vanligt slag men som regel kortare än eljest, undveke undersökningsläkarna, just i fråga om sådana farliga halvabnorma vilka hittills ej kunnat erhålla förvaring, så mycket som möjligt att införa dem under den i nyssnämnda lagrum uppställda kategorien; de tilltalade förklarades i stället antingen otillräkneliga (och intogs då på sinnessjukhus) eller ock fullt tillräkneliga (varmed de åtminstone gjordes oskadliga för en strafftid av — med hänsyn till brottstypen — normal längd). Det vore sannolikt, att med nu föreslagna utvidgningar antalet av dem, som förklarades vara av den i 5 kap. 6 § strafflagen omförmälda sinnesbeskaffenhet, komme att stiga genom medtagande av de farliga som nyss omnämnts. Ökningen av antalet förvaringsbeslut torde dock ingalunda bliva så stor som de vidgade förutsättningarna och sist anförda omständighet i och för sig kunde giva anledning antaga. Den tydliga varsamhet, med vilken nämnd och domstolar utnyttjat förvaringsmöjligheterna enligt nuvarande lag med dess starka begränsning, komme säkerligen att under avsevärd tid framåt prägla även tillämpningen av den utvidgade förvaringslagen. På grund av minimitidens sänkning från två till ett år komme vidare platsbehovet icke att ökas i samma proportion som förvaringsbesluten.

Någon — ehuru förhållandevis ringa — ökning i de förvarades antal kunde väntas även på grund av möjligheten att vid förverkande av villkorlig dom och beträffande fångar, som underginge urbota straff, besluta förvaring.

Beträffande antalet internerade efter interneringslagens utvidgning yttrades i betänkandet följande:

Vad angår interneringslagens utvidgning hade de sakkunniga helt summariskt sökt utröna dess inflytande på antalet interneringsfall genom att undersöka huru många vid en given tidpunkt under år 1936 å landets straffanstalter intagna fångar som före den under verkställighet varande domen både tvenne gånger blivit dömda till straffarbete och undergått straffarbete i sammanlagt fem år. Antalet fångar med detta föregående hade utgjort 92 (bland vilka 2 kvinnor). Då av lätt insedda skäl endast en del av dessa kunde antagas ha blivit ådömda internering, även om de föreslagna vidgade förutsättningarna varit i kraft vid bedömandet av deras aktuella brottslighet, torde man av dessa siffror kunna sluta, att ökningen av antalet beslut om internering sannolikt komme att stanna inom rätt blygsamma gränser. Förglömmas finge dock icke, att på grund av den längre minimitiden en stegring av antalet interneringsbeslut medförde ett proportionsvis större platsbehov än en motsvarande ökning av antalet förvaringsbeslut.

Från dessa utgångspunkter funno de sakkunniga beträffande manliga förvarade och internerade över 21 år tillräckligt att tills vidare räkna med sammanlagt 300 platser. Härom anfördes vidare följande:

Inom en skyddsanstaltsorganisation av denna omfattning borde inrymmas följande avdelningar: mottagnings- och sorteringsavdelning, fast avdelning (för de farliga), sluten avdelning, halvöppen avdelning samt utgångskoloni. Därjämte behövdes en sjukavdelning. Till nedbringande av kostnaden för anstaltsbyggande torde anstalten i Norrköping böra tills vidare bibehållas; här skulle inrymmas mottagnings- och sorteringsavdelning, fast avdelning och sjukavdelning. Eftersom platsantalet på Norrköpingsanstalten uppginge till 100, vore ytterligare 200 platser behövliga.

De sakkunniga förmenade att anstalterna i Karlstad och Ystad icke längre borde användas för sitt nuvarande syfte samt att det återstående platsbehovet borde täckas genom nybyggnad. Enligt de sakkunnigas åsikt borde de behövliga 200 platserna förläggas till en enda anstalt med utvidgningsmöjlighet för ytterligare ett hundratal platser. I promemorian anfördes vidare:

Den nya anstalten borde vara så belägen att den hade goda förbindelser med Norrköpingsanstalten; förflyttningar mellan anstalterna kunde då ske utan alltför stor tidsutdräkt. Anstalten borde förläggas till en lantegendom så att vissa av de intagna kunde sysselsättas med jordbruksarbete, trädgårdsarbete och vintertiden skogsbruk. Utearbete i friare former kunde emellertid ifrågakomma endast för ett begränsat antal. För övriga borde anordnas yrkesdrift enligt de i fångvården redan praktiserade formerna. Denna yrkesdrift, som till en början borde omfatta skrädleri och snickeri, nödvändiggjorde en särskild verkstadsbyggnad.

De sakkunniga — som utgingo från att den nya anstalten i utbyggt skick skulle omfatta tre slutna paviljonger (150 platser), en halvöppen paviljong (30 platser) samt en utgångskoloni (20 platser) — ansågo att under en första utbyggnadsperiod blott en sluten paviljong samt den halvöppna paviljongen och utgångskolonien skulle behöva uppföras.

Vad angår vårdbehovet för manliga förvarade och internerade, vilka vid intagningen ej fyllt 21 år, borde detta enligt de sakkunnigas mening tillgodoses å åkerbrukskolonien Hall, vilken enligt ett av professorn Olof Kinberg avgivet utlåtande, såsom bilaga fogat till propositionen (nr 219) till 1936 års riksdag angående omläggning av skyddshemsverksamheten m. m., avsågs att övertagas av staten och omändras till en anstalt för yngre psykopater, lydande under samma centrala myndighet som fångvårdsanstalterna.

Beträffande slutligen kvinnliga förvarade och internerade anförde de sakkunniga följande:

För det dåvarande funnes blott två kvinnor, ådömda förvaring; ingen kvinna hade ännu dömts till internering. Antalet kvinnor, som efter en revision av förvarings- och interneringslagarna komme att intagas å skyddsanstalt, bleve sannolikt icke större än att erforderligt antal platser kunde beredas vid centralfängelset i Växjö.

Skulle det visa sig erforderligt att omhändertaga de yngre å annan anstalt

än centralfängelset, torde detta kunna ordnas genom att för ändamålet utnyttja något av de specialhem, som redan inrättats eller enligt den nya skyddshemsorganisationen komme att inrättas för vissa psykopatiska eller imbecilla kvinnliga skyddshemselever.

I *propositionen (nr 310) till 1937 års riksdag* anförde jag beträffande behandlingen av förvarade och internerade — efter att ha omnämnt vad sakkunnigförslaget därutinnan innehöll — bland annat (sid. 53) att vid fördelningen av de till förvaring och internering dömda i princip borde fasthållas, att förvarade och internerade skulle hållas åtskilda genom att intagas i skilda anstalter eller anstaltsavdelningar. Självfallet borde dessutom det yngre klientelet hållas skilt från det äldre. Om så med hänsyn till vård- och behandlingssynpunkter ansåges ändamålsenligt, borde emellertid finnas möjlighet att beträffande det äldre klientelet i särskilda fall göra undantag från vad som enligt det sagda eljest borde utgöra regel. Att i lag närmare reglera dessa frågor syntes icke behövt. De bestämmelser, som härutinnan kunde finnas erforderliga, syntes lämpligen kunna utfärdas i administrativ ordning, sedan statsmakterna tagit ställning till frågan huru det genom utvidgningen av den ifrågavarande lagstiftningens tillämpningsområde ökade platsbehovet skulle tillgodoses genom nybyggnad.

I sin förut omnämnda skrivelse den 12 februari 1938 har *fångvårdsstyrelsen* inledningsvis framlagt en allmän plan för organisationen av säkerhetsanstalterna samt anført, att styrelsen ville, innan styrelsen ginge in på frågan om uppförande av ny säkerhetsanstalt för manliga förvarade och internerade över 21 år, behandla frågan om tillgodoseende av platsbehovet för övriga grupper av förvarade och internerade.

Styrelsen anför beträffande kvinnliga förvarade och internerade följande:

Styrelsen vore ense med de sakkunniga om att erforderligt antal platser för dessa kunde liksom för närvarande vore fallet beredas å centralfängelset i Växjö. Det vore sannolikt, att antalet sådana kvinnor komme att ökas något efter den nya lagens ikraftträdande, men med hänsyn till den ringa brottsligheten bland kvinnorna kunde denna ökning icke bli större, än att utrymmet vid nyssnämnda centralfängelse komme att bli tillräckligt för att mottaga även samtliga till förvaring och internering dömda kvinnor. Ej heller erbjöde det svårighet att inom fängelset skilja förvarade och internerade från varandra ävensom yngre förvarade och internerade från äldre.

För att bedöma platsbehovet för yngre manliga förvarade och internerade har styrelsen låtit verkställa en undersökning rörande det antal personer, som kunna väntas bli dömda till förvaring eller internering före 21 års ålder och har därvid kommit till det resultatet, att efter den nya lagens ikraftträdande för manliga minderåriga förvarade en anstalt med omkring 30 platser åtminstone till en början skulle visa sig tillräcklig. Det sålunda beräknade platsantalet syntes styrelsen icke behöva höjas med hänsyn till minderåriga, som ådömdes internering, enär det till följd av kravet på tidigare straffbelastning torde komma att höra till sällsyntheterna att en person under 21 år dömdes till internering.

Styrelsen, som utgår från att minderåriga förvarade liksom, om så kommer ifråga, minderåriga internerade skola vårdas å en till fångvården hörande anstalt, har funnit att erforderligt anstaltsutrymme för dessa kan beredas utan nybyggnad. Enligt styrelsens förslag skulle kronohäktet i Ystad, som för närvarande användes dels såsom vårdanstalt för vissa yngre förvarade och dels såsom sinnessjukavdelning för företrädesvis yngre straffriförklarade, med fördel kunna utnyttjas för ändamålet. Styrelsen framhåller, att kronohäktet befinner sig i ganska gott skick samt att det av kronohäktet disponerade området nyligen utökats genom arrenderande av ett intill kronohäktet beläget trädgårdsområde om cirka 4 tunnland. Den vid kronohäktet befintliga sinnessjukavdelningen måste emellertid nedläggas, därest kronohäktet skall användas som anstalt för yngre manliga förvarade och internerade. Ett dylikt nedläggande skulle emellertid enligt vad styrelsen uttalat kunna genomföras utan svårighet, därest den nya sinnessjukavdelningen, som styrelsen i sin ifrågavarande skrivelse jämväl föreslår, kommer till stånd.

Styrelsen framhåller att Ystadsanstalten i fortsättningen liksom för närvarande borde vara uppdelad på två avdelningar, varigenom det skulle bliva möjligt att differentiera klientelet och, om så bleve erforderligt, hålla förvarade och internerade isär. Kostnaderna för kronohäktets iordningställande till säkerhetsanstalt komme att stanna vid så ringa belopp, att detsamma kunde bestridas av det till fångvårdsstyrelsens förfogande stående årliga underhållsanslaget.

Fångvårdsstyrelsen övergår härefter till frågan om tillgodoseende av platsbehovet för manliga förvarade och internerade över 21 år samt anför därvid följande:

I den förut omnämnda promemorian hade de sakkunniga vid sina beräkningar rörande platsbehovet för ifrågavarande intagna kommit till det resultatet, att det tills vidare skulle vara tillräckligt med 300 platser. Till nedbringande av kostnaden för anstaltsbyggande hade de sakkunniga räknat med att den nuvarande anstalten i Norrköping borde bibehållas, varvid skulle i densamma inrymmas mottagnings- och sorteringsavdelning samt fast avdelning för farliga intagna. Anstalterna i Karlstad och Ystad skulle däremot icke vidare användas såsom interneringsanstalt respektive vårdanstalt för förminskat tillräkneliga manliga förbrytare. Då platsantalet vid Norrköpingsanstalten uppginge till 100, vore ytterligare 200 platser erforderliga, och detta platsantal borde enligt de sakkunniga täckas genom nybyggnad.

Med anledning av vad de sakkunniga anfört om anstalterna i Ystad och Karlstad, ville styrelsen erinra om att styrelsen beträffande anstalten i Ystad frångått de sakkunnigas förslag, i det att styrelsen tänkt sig, att denna anstalt tills vidare skulle användas såsom säkerhetsanstalt för yngre förvarade och internerade.

Även i fråga om Karlstadsanstalten funne sig styrelsen böra förorda, att anstalten tills vidare bibehölles för sitt nuvarande ändamål. I överensstämmelse med vad departementschefen i proposition nr 310 anfört om särskiljande av förvarade och internerade, hade styrelsen nämligen funnit lämpligt att, intill dess närmare erfarenhet vunnits, vid nyintagningar och beträffande svårdisciplinerade eller mera utpräglat farliga intagna markera detta åtskiljande genom omhändertagande icke på skilda avdelningar inom

anstalten i Norrköping utan på helt skilda anstalter, varvid liksom nu vore fallet förvarade i regel skulle hänvisas till anstalten i Norrköping och internerade till anstalten i Karlstad. En sådan anordning innebure vissa fördelar ur vårdteknisk synpunkt. På anstaltsvistelsens begynnelsestadium kunde det vara till gagn om den intagne kunde iakttagas och prövas inom en anstalt, avsedd för en formellt sett enhetlig kategori. Beträffande de svårdiscipline- rade och utpräglat farliga torde det ur behandlingssynpunkt i regel medföra vissa lättnader, om en friktion kunde undvikas mellan två kategorier, av vilka den ena, de internerade, hade väsentligt längre minimitid än den andra. I enlighet med denna tankegång skulle ett sammanförande till olika avdelningar inom en och samma säkerhetsanstalt ske först sedan den intagne under vistelsen på endera av nämnda bottenanstalter visat sig lämpligen kunna vårdas på en under något friare former arbetande säkerhetsanstalt.

De sakkunniga hade som nämnts kommit till den uppfattningen, att en ny säkerhetsanstalt borde uppföras med 200 platser, varvid de erforderliga platserna skulle uppdelas å tre slutna paviljonger (tillhoppa 150 platser), en halvöppen paviljong (30 platser) och en utgångskoloni (20 platser). Härvid hade emellertid förutsatts, att under en första utbyggnadsperiod antalet platser å denna säkerhetsanstalt kunde begränsas till 100, fördelade på en sluten paviljong med 50 platser samt på den halvöppna paviljongen och utgångskolonien. De sakkunniga hade vidare föreslagit, att den nya anstalten skulle planläggas så, att möjlighet funnes till utbyggnad med ytterligare ett hundratal platser.

I likhet med de sakkunniga hyste styrelsen den bestämda uppfattningen, att det behöfliga antalet nya platser icke kunde anskaffas genom utnyttjande av någon av de nuvarande fångvårdsanstalterna. Bortsett från anstalterna i Norrköping, Karlstad, Ystad och Växjö, vilka enligt styrelsens förslag skulle få speciella uppgifter inom förevarande anstaltsorganisation, vore det utslutet att någon av övriga fångvårdsanstalter skulle kunna komma ifråga för en säkerhetsanstalt av den typ, som här avsåges. Redan dessa fångvårdsanstalters belägenhet i eller i omedelbar närhet av städer omöjliggjorde detta. Därest de intagna skulle kunna sysselsättas med utomhusarbete, bl. a. jordbruk, trädgårdsbruk och vintertiden skogsarbete, krävdes uppenbarligen att anstalten förlades till en tillräckligt stor egendom. Anstalten måste med andra ord ligga på landet och därtill på tillräckligt avstånd från städer och andra lättbebyggda samhällen.

Anstaltens vårdkapacitet hade av de sakkunniga beräknats till vid full utbyggnad 200 platser. Den omständigheten, att styrelsen föreslagit bibehållande tills vidare av anstalten i Karlstad, kunde måhända leda till någon minskning av platsbehovet vid den nya anstalten. Styrelsen räknade emellertid i det följande med ett platsantal av omkring 200 vid full utbyggnad av anstalten; det närmare bedömandet av frågan i vad mån ett lägre antal än 200 kunde vara tillräckligt syntes böra uppskjutas, tills frågan om anstaltens slutförande bleve aktuell. Liksom de sakkunniga ansåge styrelsen nämligen, att anstaltens uppförande borde ske i två etapper, därvid det torde bliva beroende på bl. a. intagningsfrekvensen, när det andra skedet av byggnadsverksamheten skulle taga sin början. Det vore emellertid enligt styrelsens mening fullt klart, att den första utbyggnaden borde liksom de sakkunniga föreslagit avse anskaffande av omkring 100 platser. En nyanskaffning av detta antal platser framstode nämligen som en trängande nödvändighet med hänsyn till storleken av den nuvarande beläggningen vid förvarings- och interneringsanstalterna. Styrelsen finge sålunda meddela, att å interneringsanstalten i Karlstad med dess 50 vårdplatser den 1 januari 1938 funnits 36 intagna. Å de för män avsedda förvaringsanstalterna i Norrköping och Ystad vore samt-

liga tillgängliga omkring 115 platser i det närmaste belagda. Antalet manliga förvarade hade nämligen den 1 januari 1938 uppgått till 116, varav 6 vårdats å fångvårdens sinnessjukavdelningar.

De sakkunniga hade beträffande den för en ny säkerhetsanstalt erforderliga sjukavdelningen intagit den ståndpunkten, att sjukavdelningen skulle förläggas till anstalten i Norrköping. Styrelsen biträdde detta förslag, i vad det gällde den första utbyggnaden av säkerhetsanstalten, men hölle före, att den fullt utbyggda anstalten borde omfatta även en sjukavdelning, förslagsvis å 25 platser. Ehuru det icke vore antagligt, att dessa platser alltid vore belagda, hade styrelsen funnit lämpligt att inräkna dem i vårdkapaciteten.

Åt frågan om de intagnas lämpliga gruppering borde självfallet ägnas särskild uppmärksamhet vid en anstalt sådan som den här ifrågavarande. Såsom styrelsen i det föregående framhållit, skulle genom bibehållandet av anstalterna i Norrköping och Karlstad i regel en fullständig differentiering kunna åvägbringas mellan förvarade och internerade då fråga vore om nykomna, svårdisciplinerade och mera utpräglat farliga. Vid den nya säkerhetsanstalten skulle med hänsyn till klienteletts bättre beskaffenhet en liknande åtskillnad icke vara erforderlig. Styrelsen hade sålunda tänkt sig att en viss gemensamhet skulle förekomma under arbetet. I vad det gällde de slutna paviljongerna borde däremot under fritid och vid förläggningen förvarade i regel hållas åtskilda från internerade. I enlighet härmed hade styrelsen tänkt sig, att varje slutna paviljong skulle uppföras i två våningar, varvid varje våning skulle uppdelas i två avdelningar. Ur behandlingssynpunkt hade härvid befunnits lämpligt att låta varje avdelning omfatta 16 enkelrum, ett antal som jämväl av byggnadstekniska och ekonomiska skäl visat sig förmånligt. Med denna beräkning komme varje slutna paviljong att bereda plats åt sammanlagt 64 intagna. Paviljongen bleve alltså större än de sakkunniga beräknat, vilka upptagit 50 platser i varje slutna paviljong. Styrelsen hade till följd härav vid full utbyggnad räknat med endast två slutna paviljonger, under det att de sakkunniga i sitt förslag upptagit tre.

Å den halvöppna paviljongen och inom utgångskolonien — styrelsen funne det lämpligare att kalla sistnämnda avdelning den öppna paviljongen — skulle någon skillnad icke göras mellan förvarade och internerade. Sådana intagna, som erhöle förtroendet att placeras i dessa paviljonger, kunde nämligen enligt styrelsens mening utan olägenhet vistas tillsammans, så mycket mer som båda dessa paviljonger i regel finge betraktas såsom etapper på vägen mot utskrivning. I fråga om paviljongernas storlek hade styrelsen funnit, att den halvöppna paviljongen borde begränsas till 20 platser, d. v. s. till samma platsantal som i den öppna paviljongen.

Till fullständigande av vad som sagts i det föregående angående de intagnas fördelning, ville styrelsen omnämna, att förflyttningar kunde komma att äga rum icke blott från anstalterna i Norrköping och Karlstad till den nya säkerhetsanstalten utan jämväl i motsatt riktning. Vid dåligt uppförande eller av annan anledning — under det första utbyggnadsskedet t. ex. vid långvarig sjukdom, som krävde särskild behandling — kunde det sålunda befinnas lämpligt att förflytta en intagen från den nya säkerhetsanstalten till någon av nyssnämnda anstalter i Norrköping och Karlstad.

I likhet med de sakkunniga funne styrelsen att den nya säkerhetsanstalten borde om möjligt så planläggas, att den kunde ytterligare utökas utöver den kapacitet, som här benämndes full utbyggnad. Det vore nämligen icke uteslutet, att det i framtiden kunde befinnas lämpligt att till den nya anstalten förlades hela det manliga klientel, varom här vore fråga, nämligen manliga förvarade och internerade över 21 år; därigenom skulle ett nedläggande kunna ske av övriga för män avsedda säkerhetsanstalter.

I enlighet med det anförda skulle den nya säkerhetsanstalten komma att omfatta följande för de intagna avsedda förläggningslokaler.

<i>Vid full utbyggnad:</i>	Antal platser
två slutna paviljonger à 64 platser	128
en halvöppen paviljong	20
en öppen paviljong	20
en sjukavdelning	25
	tillhoppa 193 platser.
<i>Efter första utbyggnadet:</i>	
	Antal platser
en slutna paviljong	64
en halvöppen paviljong	20
en öppen paviljong	20
	tillhoppa 104 platser.

Behovet av ny sinnessjukavdelning inom fångvården.

Fångvården har sedan gammalt haft vissa uppgifter beträffande tillgodose-
ende av sinnessjukvården. Dessa regleras numera genom sinnessjuklagen
den 19 september 1929. Å fångvårdens sinnessjukavdelningar förvaras dels
häktade, vilkas sinnesbeskaffenhet enligt domstols förordnande skall under-
sökas, s. k. u n d e r s ö k n i n g s f å n g a r, dels vissa s t r a f f r i f ö r k l a -
r a d e, dels ock till straff, förvaring eller internering dömda personer hos
vilka uppträder sinnessjukdom, de sistnämnda i det följande med gemen-
sam benämning kallade s i n n e s s j u k a f å n g a r.

Enligt 42 § sinnessjuklagen skall, därest domstol beslutat inhämta lä-
karutlåtande angående häktads sinnesbeskaffenhet, sådant utlåtande efter
verkställd undersökning avgivas av sjukvårdsläkaren vid någon fångvårdens
sinnessjukavdelning, dit den häktade därför skall överföras. Sådant utlå-
tande skall avgivas utan dröjsmål och sist inom två månader från det den
häktade intogs å sinnessjukavdelning; under vissa omständigheter kan tiden
härför dock utsträckas. Samma bestämmelser gälla enligt 46 § beträffande av-
givande av läkarutlåtande angående häktad, som är föremål för förfarande
avseende ådömande av tvångsarbete.

Har häktad förklarats på grund av sin sinnesbeskaffenhet från ansvar
fri men i behov av vård å sinnessjukhus, skall han, om han förvaras å sin-
nessjukavdelning vid fångvården, för vård där förbliva intill dess plats å
något statens sinnessjukhus kan beredas honom. Det åligger vederbörande
fångvårdsmyndighet att hos medicinalstyrelsen göra framställning om hans
intagande å sinnessjukhus.

Enligt 48 § sinnessjuklagen skall fånge, som befinnes lida av sinnessjuk-
dom eller beträffande vilken anledning finnes till antagande, att han lider
av sådan sjukdom, så snart ske kan för vård eller observation intagas å
sinnessjukavdelning vid fångvården.

Vidare gäller att, därest någon som är intagen å förvaringsanstalt för förminskat tillräkneliga förbrytare eller å interneringsanstalt för återfallsförbrytare, befinnes lida av sinnessjukdom eller anledning finnes att hos sådan intagen förmoda dylik sjukdom, vederbörande anstaltsmyndighet har att draga försorg om hans intagande för vård eller observation å sinnessjukavdelning vid fångvården. Genom lag den 18 juni 1937, som träder i kraft den dag Konungen förordnar, har sistnämnda stadgande ändrats att avse den som är intagen å säkerhetsanstalt.

Fångvårdsstyrelsen har i sin förut omnämnda skrivelse den 12 februari 1938 lämnat en redogörelse *dels* för det antal platser å fångvårdens sinnessjukavdelningar som vid tidigare utredningar beräknats vara erforderligt, *dels* ock rörande den beläggning å sinnessjukavdelningarna, som förekommit under senare år.

Styrelsen anför i fråga om tidigare beräkningar av platsbehovet följande.

Frågan om det erforderliga antalet platser å fångvårdens sinnessjukavdelningar efter ikraftträdandet av 1929 års sinnessjuklag hade i så måtto upptagits till behandling av de s. k. sinnessjuksakkunniga, att dessa (se statens off. utredn. 1927: 10 sid. 97 o. f. och 1928: 18 sid. 174 o. f.) räknat med att för undersökningsfångar komme att erfordras omkring 65 platser. De sakkunniga hade därvid beräknat hela antalet undersökningar per år till omkring 250. Med hänsyn till att den tid, under vilken undersökningsfånge komme att vistas å sinnessjukavdelning, i medeltal skulle, med inräknande av klagotiden, uppgå till bortåt 3 månader, hade nämnda sakkunniga ansett att en plats å sinnessjukavdelning icke skulle räcka för mer än 4 häktade om året och att alltså för 250 häktade skulle erfordras omkring 65 platser.

Landshövdingen Sven Hagströmer hade i sitt den 16 juli 1931 avgivna betänkande med »Riktlinjer för vinnande av viss koncentration inom det svenska fångvårdsväsendet» (statens off. utredn. 1931: 16) framlagt beräkningar rörande det för fångvårdens sinnessjukavdelningar erforderliga *totala* platsantalet. Detta hade därvid uppskattats till sammanlagt 140, därav 65 för undersökningsfångar, 30 för straffriförklarade och 45 för sinnessjuka fångar; för att bereda tillgång till nödigt reservutrymme hade i betänkandet alternativt föreslagits 160 platser.

Statens organisationsnämnd hade i sitt den 11 oktober 1933 avgivna betänkande med utredning och förslag angående fångvårdens framtida ordnande beräknat platsbehovet på fångvårdens sinnessjukavdelningar till sammanlagt 150, därav 75 för undersökningsfångar, 20 för straffriförklarade, 25 för sinnessjuka fångar och 30 för tillfälligt sinnesoroliga fångar. Det borde anmärkas, att organisationsnämnden i sitt betänkande räknat med ett genomsnittligt antal sinnesundersökningar per år av omkring 300.

Vid beräklandet av antalet för straffriförklarade erforderliga platser å fångvårdens sinnessjukavdelningar hade organisationsnämnden, liksom landshövdingen Hagströmer i viss mån gjort i sitt förutnämnda betänkande, utgått från det faktum, att utrymmet vid de statliga sinnessjukhusen till följd av pågående nybyggnader befunde sig i ökning. Organisationsnämnden hade ansett sig kunna antaga att, om denna byggnadsverksamhet finge fortgå så som den planlagts, sinnessjukhusen senast mot slutet av eller kort efter utgången av år 1935 skulle kunna bereda plats för flertalet straffriförklarade.

Organisationsnämnden hade också framlagt förslag i fråga, hur det beräknade behovet av 150 platser lämpligen borde tillgodoses, men enligt

nämndens mening kunde ett slutgiltigt lösande av frågan icke för det dåvarande komma till stånd. Gällande bestämmelser om fångvårdens sinnessjukvård vore så nya, att verkningarna av desamma knappast ännu kunnat göra sig fullt gällande.

Fångvårdsstyrelsen erinrar därefter att utvecklingen inom fångvårdens sinnessjukvård kommit att gå i en helt annan riktning än man vid nyssnämnda utredningar antagit. Antalet å fångvårdens sinnessjukavdelningar intagna hade nämligen i regel vida överstigit antalet både beräknade och tillgängliga vårdplatser. Detta sammanhänge bland annat med att antalet undersökningssfall sedan flera år tillbaka befunne sig i en så gott som oavbruten stegring, vilket närmare belystes av följande sammanställning, angivande antalet under vart och ett av åren 1930—1937 avgivna utlåtanden rörande sinnesbeskaffenheten hos de å fångvårdens sinnessjukavdelningar för undersökning intagna personerna.

Å r	Antal avgivna utlåtanden
1930	134
1931	143
1932	231
1933	202
1934	275
1935	274
1936	320
1937	360

Beträffande anledningen till stegringen av antalet sinnesundersökningar anför fångvårdsstyrelsen att den främst vore att söka i en tilltagande benägenhet hos domstolarna att hänvisa tilltalade till sinnesundersökning. Detta sammanhänge i viss mån med den omständigheten, att domstolarna nu i växande utsträckning erhöle kännedom om när tilltalade lede av eller kunde misstänkas lida av rubbning i själsverksamheten. I denna riktning verkade sålunda dels den läkare vid stadshäkte och vid fångvårdsanstalt åliggande skyldigheten att göra anmälan, därest anledning funnes till antagande att häktads sinnesbeskaffenhet behövde undersökas, dels ock en år 1928 företagen ändring av lagen om straffregister. Enligt 5 § i denna lag skulle nämligen i registret införas uppgift, när någon, som varit intagen å straffanstalt, tvångsarbetsanstalt eller uppfostringsanstalt under vistelsen därstädes befunnits lida av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten. Denna bestämmelse, som införts i syfte att bringa till domstolarnas kännedom, att tilltalad tidigare företett symptom av psykisk abnormitet, finge en allt större betydelse i samma mån som straffregistrets uppgifter fullständigades i detta avseende.

Fångvårdsstyrelsen framhåller vidare att även antalet å fångvårdens sinnessjukavdelningar vårdade straffri förklarade stigit vida utöver vad som beräknats. Styrelsen yttrar härom följande:

Av nedanstående tablå framginge antalet på en gång å fångvårdens sinnessjukavdelningar vårdade straffriförklarade (exspektanter och sådana straffriförklarade, som av medicinalstyrelsen ännu ej anvisats exspektantplats, tillsammansantagna) vid ingången av vart och ett av åren 1932—1938.

Tidpunkt	Antal straffriförklarade
$\frac{1}{1}$ 1932	110
$\frac{1}{1}$ 1933	130
$\frac{1}{1}$ 1934	145
$\frac{1}{1}$ 1935	127
$\frac{1}{1}$ 1936	124
$\frac{1}{1}$ 1937	191
$\frac{1}{1}$ 1938	132

Om i detta sammanhang bortsåges från siffran, avseende den 1 januari 1938, till vilken siffra styrelsen återkomme, framginge av tablå, att antalet straffriförklarade vid vissa tidpunkter kunnat minska men att tendensen beträffande åren 1931—1937 varit avgjort stigande.

Orsaken till att de straffriförklarade, vilka enligt sinnessjuklagen i princip skulle vårdas å de vanliga sinnessjukhusen, kommit att i så stort antal kvarstanna å fångvårdens sinnessjukavdelningar vore att söka i flera omständigheter. Främst berodde det på den vid sinnessjukhusen rådande platsbristen. En annan orsak vore att söka i den omständigheten, att intill den 1 juli 1937 prövningen av frågan, i vilken ordning exspektanter, även straffriförklarade, skulle intagas å sinnessjukhus helt berott på vederbörande sjukhusläkare.

Vad slutligen angår antalet å sinnessjukavdelningarna intagna s i n n e s s j u k a f å n g a r anför styrelsen att detta under senare år hållit sig mellan 20 och 30, alltså ett lägre antal än det av landshövdingen Hagströmer och organisationsnämnden till 45 respektive 55 beräknade antalet. Denna nedgång i de sinnessjuka fångarnas antal vore emellertid till viss del endast skenbar. Till följd av nödvändigheten att i första rummet bereda plats å sinnessjukavdelningarna för undersökningsfall och åt straffriförklarade hade överflyttning av sinnessjuka eller sinnesoroliga fångar vid tider av platsbrist måst inskränkas till fall, där vårdbehovet varit särskilt trängande.

Nu angivna omständigheter hade, anför styrelsen, lett till en överbeläggning å fångvårdens sinnessjukavdelningar, som tidvis varit av synnerligen besvärande natur.

Fångvårdsstyrelsen framhåller, att bristen på platser vid sinnessjukavdelningarna och därmed sammanhängande förhållanden varit föremål för oavlättlign uppmärksamhet och vid upprepade tillfällen påtalats av styrelsen. Mot slutet av år 1936 hade beläggningen å avdelningarna stigit till en dittills icke uppnådd siffra. Den 1 december 1936 hade antalet intagna uppgått till 286, medan det ordinarie antalet vårdplatser stannat vid 231; en överbeläggning med över 50 intagna hade alltså förelegat. Av de vid denna tidpunkt intagna hade 82 varit undersökningsfall, 180 straffriförklarade och 24 sinnessjuka fångar. Med anledning av det bekymmersamma läge som sålunda varit rådande hade styrelsen funnit det oundgängligen nödvändigt att åtgärder

omedelbart vidtoges för att öka antalet för män avsedda platser, varför styrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 12 december 1936 hemställt om medel för inredande av en sinnessjukavdelning i en flygel av bottenvåningen i centralfängelset i Malmö.

Rörande det närmare innehållet i styrelsens skrivelse den 12 december 1936 må hänvisas till propositionen i ämnet (nr 70) till 1937 års riksdag. Med bifall till propositionen beviljade riksdagen ett belopp av 25,000 kronor för inredande av ny sinnessjukavdelning vid centralfängelset i Malmö. Den nya avdelningen har tagits i bruk under december månad 1937.

I skrivelsen den 12 februari 1938 erinrar fångvårdsstyrelsen vidare om att riksdagens år 1936 församlade revisorer med anledning av besök vid kronohäktet i Västervik påtalat den avsevärda överbeläggningen vid fångvårdens sinnessjukavdelningar, varefter styrelsen fortsätter:

Frågan om avhjälpande av den vid fångvårdens sinnessjukavdelningar rådande platsbristen hade bragts inför 1937 års riksdag även i den förut nämnda propositionen nr 310 med förslag till lag om förvaring och internering i säkerhetsanstalt m. m. I samband med framläggande av förslag till vissa av denna nya lagstiftning påkallade ändringar i sinnessjuklagen hade föreslagits jämkningar av bestämmelserna i sinnessjuklagen rörande straffriförklarades behandling. De föreslagna jämkningarna, som bifallits av riksdagen och trätt i kraft den 1 juli 1937, vore av följande innebörd. Åt medicinalstyrelsen hade numera inrympts befogenhet att bestämma icke blott — såsom dittills gällt — å vilket sinnessjukhus häktad straffriförklarad skulle intagas utan även i vilken ordning, i förhållande till andra exspektanter, intagning skulle ske.

Vid sidan av dessa författningsändringar och beslutet om inredande av ny sinnessjukavdelning vid centralfängelset i Malmö hade 1937 års riksdag beviljat medel för inrättande av provisoriska sjukhus med sammanlagt 159 platser för å statens sinnessjukhus vårdade lugnare sinnessjuka. Härigenom skulle ett motsvarande antal straffriförklarade kunna intagas å sinnessjukhusen.

Beläggningen vid sinnessjukavdelningarna den 1 januari 1938 framginge av följande sammanställning.

Sinnessjukavdelningen vid	Antal platser	A n t a l			Tillhopa
		undersök- ningsfall	straffri- förklarade	sinnessjuka fångar	
Centralfängelset å Långholmen	60	27	16	8	51
» i Malmö	30	19	6	—	25
» i Härnösand	10	8	3	2	13
» i Växjö	16	1	27	—	28
Straffängelset i Jönköping	60	—	39	2	41
Kronohäktet i Västervik	35	17	23	7	47
» i Ystad	30	—	18	—	18
Tillhopa	241	72	132	19	223

Sinnesundersökningar verkställdes vid samtliga sinnessjukavdelningar med undantag av avdelningarna i Jönköping och Ystad. Avdelningen i Växjö samt fyra platser vid avdelningen å Långholmen vore avsedda för kvinnor.

Vid en jämförelse med de förut återgivna siffrorna för den 1 december 1936, framginge att platsantalet ökats med 10 platser. Detta berodde på inredandet av den nya sinnessjukavdelningen i Malmö, varigenom vunnits ett tillskott av 20 platser. Å andra sidan hade den förut upptagna sinnessjukavdelningen vid centralfängelset å Härlanda med 10 platser uteslutits i sammanställningen avseende den 1 januari 1938. Detta berodde på att styrelsen icke lyckats anskaffa någon psykiatriskt utbildad läkare, som velat åtaga sig befattningen som sinnessjukläkare vid avdelningen.

Jämfördes beläggningen vid sinnessjukavdelningarna den 1 januari 1938 med beläggningen den 1 december 1936 visade det sig, att denna sjunkit från 286 till 223 eller med 63 intagna. Den omständigheten, att antalet undersökningsfall och antalet sinnessjuka fångar utvisade någon nedgång berodde på tillfälligheter och saknade praktisk betydelse. Minskningen av antalet straffröklarade från 180 till 132 måste anses vara ett resultat av nyssnämnda, vid 1937 års riksdag beslutade åtgärder.

Sammanfattningsvis kunde det nuvarande läget beträffande beläggningen vid sinnessjukavdelningarna beskrivas så, att främst till följd av den snabba avgången av straffröklarade till sinnessjukhusen jämvikt inträtt mellan tillgången på och behovet av vårdplatser. Det vore emellertid oriktigt att härav draga den slutsatsen, att spørgsmålet om ordnandet av fångvårdens sinnessjukvård ånyo skulle kunna skjutas på framtiden. Det vore visserligen riktigt, att frågan nu liksom så många gånger tidigare, då densamma varit föremål för behandling, inneslöte vissa obekanta faktorer, men på skäl som i det följande skulle angivas ansåge styrelsen det nödvändigt, att ett första steg nu toges för ordnandet av denna särskilda form av sinnessjukvård.

Beträffande den beräknade beläggningen å fångvårdens sinnessjukavdelningar under de närmaste åren har styrelsen anfört följande.

Av de i det föregående lämnade uppgifterna framginge att antalet undersökningsfall befunne sig i ständig stegring, i vilket avseende kunde erinras om att antalet avgivna utlåtanden stigit från 143 år 1931, det första år den nya sinnessjuklagen varit i kraft, till 360 år 1937. Orsakerna till denna stegring hade styrelsen berört i det föregående. Det spørgsmål som nu borde särskilt uppmärksammas vore, om tendensen fortfarande komme att visa ökning av antalet sinnesundersökningar av häktade eller om fjolårets siffra kunde anses utgöra ett maximum. Åtskilliga omständigheter tydde på att det första antagandet vore riktigt. Det vore sannolikt, att verkningarna av redan ikraftträdde bestämmelser i sinnessjuklagen och andra författningar ännu icke gjort sig gällande i hela sin omfattning; styrelsen hänvisade bl. a. till de förut omnämnda verkningarna av bestämmelsen i 5 § i lagen om straffregister angående skyldighet att anmäla, när en å anstalt intagen person visat rubbning i själsverksamheten. Man hade vidare att räkna med verkningarna av den redan utfärdade lagen om förvaring och internering i säkerhetsanstalt med tillhörande författningar, som dock ej ännu trätt i kraft. Till följd av att kravet på ådagalagd brottslighet starkt minskats, komme efter lagens ikraftträdande förvaring och internering att ifrågasättas i större utsträckning än vad nu vore fallet. Detta måste med nödvändighet leda till en ökning av antalet undersökningar, enär domstol enligt 41 § i sinnessjuklagen icke finge döma till förvaring eller internering utan att den tilltalades sinnesbeskaffenhet blivit undersökt. Någon, om än ringa ökning torde vidare vara att vänta till följd av bestämmelsen, att den som dömts till

straffarbete eller för sedlighetsbrott till fängelse eller undergår ungdomsfängelse eller tvångsuppfostran under vissa förutsättningar kunde efter föregående sinnesundersökning underkastas förvaring. Slutligen kunde framhållas att, om den svårare kriminaliteten skulle ökas, detta ledde till en ökning också av antalet undersökningsfall. Med hänsyn till vad som nu anförts vore styrelsen för sin del böjd att antaga att antalet undersökningsfall vid fångvårdens sinnessjukavdelningar fortfarande komme att stiga.

Även antalet å fångvårdens sinnessjukavdelningar intagna straffriförklarade visade, såsom tidigare framhållits, en avgjord tendens att stiga. Den omständigheten, att siffran den 1 januari 1938 visade en nedgång, jämfört med förhållandena under senare halvåret 1936 och första halvåret 1937, kunde icke läggas till grund för ett antagande, att en sjunkande tendens vore att förutse för framtiden. Sänkningen berodde framför allt på att nya platser till ett antal av 159 anskaffats vid sinnessjukhusen i särskilt syfte att bereda plats åt straffriförklarade. Liknande företeelser hade iakttagits tidigare. Av en i fångvårdsstyrelsen fördd statistik framginge nämligen, att öppnandet av nya sinnessjukhus regelmässigt lett till en plötslig minskning av antalet straffriförklarade vid fångvårdens sinnessjukavdelningar. Sedan platserna vid sjukhusen blivit belagda, hade beläggningen lika regelmässigt börjat stiga igen. Häremot kunde invändas, dels att medicinalstyrelsen till följd av förut omnämnda författningsändringar numera kunde på ett annat sätt än tidigare bestämma den tidpunkt när en straffriförklarad skulle intagas å sinnessjukhus, dels att sinnessjukvården alltjämt utbyggdes med nya sjukhus, vårdhem m. m. Självfallet måste hänsyn tagas till båda dessa omständigheter, men styrelsen hyste den bestämda uppfattningen, att platsbrist på sinnessjukhusen snart komme att ånyo hindra avgången av straffriförklarade. Beträffande denna platsbrist hade medicinalstyrelsen i skrivelse den 12 april 1937 (se propositionen nr 310 år 1937, sid. 68) upplyst, att ehuru å statens sinnessjukhus den 1 april 1937 funnits 16,584 vårdplatser, å vilka med en överbeläggning av 12.4 % vårdats 18,650 patienter, likväl samtidigt som exspektanter varit antecknade 2,915 sjuka, vilka icke kunnat mottagas. Att platsbristen kunde förväntas komma att bestå under avsevärd tid framåt, framginge av en av medicinalstyrelsen verkställd utredning, intagen i propositionen nr 124 till 1937 års riksdag (sid. 38 ff.). I denna utredning hade framhållits bl. a., att efter uppförande av nytt sinnessjukhus och vissa andra anordningar skulle med en överbeläggning av 5 % kvarstå ett underskott av 1,700 vårdplatser. Det hade tillika framhållits, att nyskapandet av vårdplatser inom den statliga sinnessjukvården dittills alltid medfört, att ett ökat antal ansökningar om vård ingivits, varför nettominskningen av antalet exspektanter alltid blivit betydligt mindre än det nytillkomna antalet vårdplatser. I denna hårda konkurrens om platser vid sinnessjukhusen funne fångvårdsstyrelsen det förklarligt, om de inom fångvården omhändertagna straffriförklarade komme att stå efter. Vårdbehovet vore för dem mindre trängande, eftersom de redan vore omhändertagna för vård. Härtill komme, såsom också riksdagens revisorer framhållit i sitt i det föregående omnämnda yttrande, att det låge i sakens natur, att intagandet på de allmänna sinnessjukhusen av kriminalpatienter kunde, sett från sjukhusens synpunkter, te sig mindre tilltalande.

På grund av det anförda hyste styrelsen den uppfattningen, att någon bestående minskning av antalet vid fångvårdens sinnessjukavdelningar vårdade straffriförklarade icke vore att förvänta.

Vidkommande slutligen antalet *s i n n e s s j u k a f å n g a r* kunde man, såsom förut framhållits, med säkerhet räkna med att detta komme att stiga, i samma mån som utrymmet vid sinnessjukavdelningarna ökades. Genom

en dylik ökning av utrymmet kunde undvikas att sinnessjuk eller för sinnessjukdom misstänkt fånge behövde kvarstanna å vanligt fängelse. Till följd av platsbristen hade detta understundom måst förekomma, varvid den sjuke placerats i samma cell som annan fånge, en anordning som måste be-tecknas såsom synnerligen olämplig.

Oavsett beläggningens storlek måste enligt styrelsens mening de tekniska anordningarna för omhändertagande av dessa till vård överlämnade perso-ner, varom här vore fråga, vara i möjligaste mån tillfredsställande. Detta vore emellertid för närvarande icke alltid fallet. Om man bortsåge från sinnessjukavdelningen vid centralfängelset å Långholmen hade övriga avdel-ningar inrymts i gamla fängelsebyggnader. Dessa fångelser vore alla be-lägna i städer, vilket i de fall, då annan bebyggelse funnes i fångelsets ome-delbara närhet, medförde störningar i anstaltsarbetet. De hade vidare i re-gel ett så knappt tomtutrymme, att de intagna vid utevistelse vore hänvi-sade till mycket begränsade utomhusområden; tillfällena till utearbete, vil-ket för många av dessa intagna skulle vara ett hälsomedel, vore få eller inga. Byggnadernas inre vore ofta otillfredsställande. Även om avsevärda kostnader nedlagts på att göra avdelningarna lämpade för sitt ändamål, bure inredningen i allmänhet i alltför hög grad provisoriets prägel. Vid förläggningen av de intagna ävensom vid ordnandet av övervakningssalar, arbetslokaler och dagrum hade man nämligen varit bunden vid en tidigare rumsindelning. Bristfälligheterna vid sinnessjukavdelningarna — särskilt då vid avdelningen i Jönköping — framträdde tydligt vid en jämförelse med anordningarna vid på senare år byggda sinnessjukhus.

Fångvårdsstyrelsen har i sin förevarande skrivelse framlagt en p l a n f ö r a n o r d n a n d e a v d e n n y a s i n n e s s j u k a v d e l n i n g f ö r f å n g v å r d e n , som styrelsen finner erforderlig. Styrelsen åberopar därvid till en början det uttalande som gjorts av riksdagens år 1936 församlade reviso-rer i anledning av besök vid kronohäktet i Västervik. Revisorerna, som fun-nit förhållandena beträffande sinnessjukvården vid fångvården mindre till-fredsställande, hade uttalat att en förbättring kunde ernås antingen genom inredande av nya sinnessjukavdelningar i fångelserna eller utbyggande av redan befintliga avdelningar. En annan utväg erbjöde en centralisering till en särskild anstalt av nämnda vård och dess avskiljande från den allmänna sinnessjukvården, vilket ur såväl ekonomiska som vårdsynpunkter ansetts kunna innebära vissa fördelar.

Styrelsen yttrar härefter:

Med anledning av detta uttalande finge styrelsen anföra, att en ändamåls-enlig lösning av fångvårdens sinnessjukvård enligt styrelsens mening icke stode att vinna genom en ökning av antalet platser vid redan befintliga av-delningar eller genom ombyggnad av dessa avdelningar. Den nyordning, som enligt vad förut framhållits, framstode såsom ofrånkomlig, syntes kunna ernås såsom revisorerna alternativt ifrågasatt endast genom uppförande av sär-skild anstalt för ändamålet. Denna nya sinnessjukavdelning torde emeller-tid, såsom i det följande skulle närmare utvecklas, till en början böra givas en jämförelsevis begränsad vårdkapacitet. Styrelsen ansåge sig nämligen icke för närvarande böra ingå på den av revisorerna berörda frågan om avskil-jande från den allmänna sinnessjukvården av de straffriförklarade. Vid planläggandet av den nya sinnessjukavdelningen hade styrelsen emellertid

tagit hänsyn till att en utvidgning av avdelningen framdeles kunde visa sig erforderlig.

Beträffande antalet platser å den nya sinnessjukavdelningen, som vore avsedd för män, ville styrelsen till en början erinra om att med inräknande av den tills vidare nedlagda avdelningen vid centralfängelset å Härlanda å samtliga åtta sinnessjukavdelningar för närvarande funnes tillhopa 251 platser. Antalet intagna hade under de senaste tre åren varierat mellan 220 och 286; för närvarande vore antalet nere i 223. På i det föregående anförda skäl räknade styrelsen med att beläggningen efter hand komme att ånyo stiga. Det vore, såsom tidigare beräkningar visade, förenat med synnerliga svårigheter att göra något bestämt uttalande om hur hastigt eller till vilken numerär denna stegring komme att ske. Styrelsen funne därför försiktigheten bjuda att tills vidare räkna med ett behov av 250 vårdplatser eller i det närmaste samma antal som nu funnes, därest vårdplatserna vid centralfängelset å Härlanda inräknades.

För tillgodoseende av detta behov av vårdplatser erfordrades, sedan den nya organisationen av säkerhetsanstalter trätt i verksamhet, 30 nya platser såsom ersättning för sinnessjukavdelningen vid kronohäktet i Ystad, vilket som nämnts skulle i sin helhet upplåtas såsom säkerhetsanstalt. Styrelsen hade vidare funnit, att tiden nu vore inne att nedlägga den till straffängelset i Jönköping förlagda sinnessjukavdelningen, vilken såsom förut omnämmts måste anses synnerligen otillfredsställande. Då denna avdelning hade 60 platser, skulle det sammanlagda platsbehovet stiga till 90, vilken siffra lämpligen syntes böra höjas till 100. Dessa 100 vårdplatser borde anskaffas genom uppförandet av en särskild anstalt, avsedd såsom sinnessjukavdelning. Av byggnadstekniska skäl borde därvid antalet platser beräknas till 105. Styrelsen ansåge sig i detta sammanhang böra särskilt framhålla att den nya anstalten bleve behöflig även om beläggningen vid sinnessjukavdelningarna mot förmodan skulle sjunka under den siffra som här beräknats. Vid en sådan utveckling skulle nämligen nedläggande kunna äga rum beträffande andra avdelningar, som vore mindre lämpliga för sitt ändamål. Styrelsen syftade härvid särskilt på avdelningarna vid kronohäktet i Västervik (35 platser) samt vid centralfängelset å Härlanda (10 platser).

Beträffande den nya anstaltens belägenhet framginge av vad styrelsen förut anförde om de nuvarande sinnessjukavdelningarnas brister, att densamma borde förläggas till landet, varvid de intagna bereddes tillfälle att sysselsättas icke blott som nu skedde med olika slags hantverk utan också med trädgårds- och lättare jordbruksarbete. Anstalten borde uppföras i två avdelningar, en sluten och en öppen, förslagsvis med 82 respektive 23 vårdplatser.

Enligt styrelsens mening borde den nya avdelningen företrädesvis avses för straffriförklarade samt sinnessjuka fångar. Att förlägga något större antal undersökningsfall till anstalten syntes icke böra ifrågakomma. Av flera skäl syntes det vara lämpligast att undersökningar av vederbörandes sinnesbeskaffenhet företrädesvis verkställdes vid sinnessjukavdelningarna vid centralfängelserna å Långholmen, i Malmö, å Härlanda och i Härnösand samt i den mån det befunnos nödvändigt i Västervik. Emellertid syntes ett mindre antal platser, förslagsvis 8—10, böra reserveras för s. k. undersökningsfångar, enär det kunde vara till gagn att läkaren vid den nya avdelningen jämväl finge tillfälle till praktik på ett begränsat antal undersökningsfall.

Styrelsen funne sig slutligen böra föreslå, att den nya sinnessjukanstalten förlades till samma plats som den nya säkerhetsanstalten. Ur allmänpreventiv eller andra synpunkter torde enligt styrelsens mening inga befogade invändningar kunna göras mot att på en egendom placera två olika anstalter, bägge avsedda för män, därest anstalterna förlades så långt från varandra.

att något sammanförande av de olika klientelen icke kunde komma ifråga. Såsom närmare komme att framgå av beskrivningen över den tilltänkta sinnessjukanstalten, skulle ett dylikt åtskiljande av de intagna ej möta några svårigheter, enär sinnessjukanstalten skulle ligga på 2 à 3 kilometers avstånd från säkerhetsanstalten. Påtagliga fördelar vore förenade med att på dylikt sätt förlägga två anstalter intill varandra. Ur ekonomisk synpunkt torde sålunda åtskilligt vara att vinna genom att båda anstalterna kunde ha gemensam administration, ekonomiavdelning m. m. Ur vårdteknisk synpunkt vore att anteckna, att de icke sällan förekommande överflyttningarna av förvarade och internerade till sinnessjukavdelning då kunde ske utan tidsutdräkt.

Ytterligare borde i detta sammanhang framhållas den icke oväsentliga fördelen, att två näraliggande anstalter kunde vid en eventuell förändring av klientelens sammansättning bättre utnyttjas än två anstalter belägna på skilda håll. Skulle i en framtid antalet intagna på den ena anstalten nedgå så avsevärt, att anstalten bleve obehörlig, kunde densamma utnyttjas för t. ex. den andra anstaltens klientel.

Enligt styrelsens mening borde sinnessjukavdelningen i administrativt och ekonomiskt avseende förläggas under samma förvaltning som säkerhetsanstalten. Chefen för denna skulle alltså i nämnda avseenden vara chef jämväl för sinnessjukavdelningen. I vad det rörde vården av de sjuka borde läkaren vid sinnessjukavdelningen äga bestämmanderätten.

Över fångvårdsstyrelsens utredning och förslag angående uppförande av säkerhetsanstalt och ny sinnessjukavdelning för fångvården har, på grund av remiss, *medicinalstyrelsen* den 22 februari 1938 avgivit yttrande. I yttrandet framhåller *medicinalstyrelsen*, att styrelsen i första hand ansett sig böra till granskning upptaga den del av förslaget, som avsåge uppförandet av ny sinnessjukavdelning, och endast mera i förbigående behandla en del frågor som berörde förslaget i övrigt. *Medicinalstyrelsen* har framställt vissa mindre detaljerinringar men har i övrigt intet att erinra mot det framlagda förslaget, vars utförande styrelsen tillstyrker.

Vad angår motiven för uppförandet av en ny sinnessjukavdelning ansluter sig *medicinalstyrelsen* till vad fångvårdsstyrelsen anfört. Beträffande sinnessjukavdelningen anför *medicinalstyrelsen* vidare:

Fångvården komme, så vitt man nu kunde se, att för avsevärd framtid behöva ett antal vårdplatser, avsedda att för vård omhändertaga bland andra dels sinnessjuka fångar och dels framför allt straffriförklarade, som avaktade plats på statligt sinnessjukhus. Beträffande denna senare kategori måste alltid en viss tid förflyta, innan domen hunne vinna laga kraft och de för överförande till statligt sinnessjukhus erforderliga formaliteterna hunne bliva vidtagna. Styrelsen anslöte sig till beräkningen av den planerade nya sinnessjukavdelningens storlek, 82 + 23 eller tillsammans 105 vårdplatser. Med avseende å avdelningens uppdelning på 82 slutna och 23 öppna platser finge styrelsen dock anföra, att det enligt erfarenheten från statliga sinnessjukhus vore förenat med mycket stora svårigheter att belägga en så stor procent öppna platser, svårigheter som, med hänsyn till det patientmaterial som här komme att vårdas och till att sjukavdelningen vore avsedd att så småningom för flertalet vårdade bliva en genomgångsstation, komme att bliva ännu mera uttalade.

Medicinalstyrelsen hade intet att erinra emot att säkerhetsanstalten och

sinnessjukavdelningen stode under samma administration och förvaltning. Att läkaren vore den som allena skulle äga bestämmanderätten vad rörde vården av de sjuka funne styrelsen självfallet. Styrelsen kunde emellertid icke underlåta att i detta sammanhang med bestämdhet hävda, att för handhavandet av chefskapet i dess helhet över en anstalt av detta slag, där praktiskt taget hela det vårdade materialet vore psykiskt sjukt eller i varje fall i psykiskt avseende avsevärt avvikande från det normala, krävdes psykiatrisk sakkunskap. Chefskapet för hela den blivande anstalten borde sålunda, om säkerhetsanstalten och sinnessjukavdelningen komme att stå under samma chef, enligt medicinalstyrelsens förmenande oundgängligen utövas av läkare.

Styrelsen ville i samband härmed bringa i åtanke det enligt styrelsens förmenande otillfredsställande i förhållandet, att hela fångvårdens sinnessjukvård icke stode under den enhetliga tillsyn, som statsmakterna avsett att inrättandet av en överinspektör för sinnessjukvården skulle åvägbringa.

Beträffande frågan om lämpligaste platsen för anläggning av den säkerhetsanstalt och den sinnessjukavdelning, som enligt fångvårdsstyrelsens uppfattning bör komma till stånd, anför *fångvårdsstyrelsen* att styrelsen besiktigat ett flertal egendomar, företrädesvis kronoegendomar, i Östergötland och Södermanland, eftersom en belägenhet i dessa trakter skulle erbjuda goda förbindelser framför allt med Norrköping. Styrelsen hade därvid preliminärt kommit till den uppfattningen att av de besiktigade egendomarna kronoegendomen Bråborg i Dagsbergs socken av Östergötlands län ägde avgjort företräde framför övriga egendomar. Emellertid hade frågan om plats för ny anläggning kommit i delvis nytt läge till följd av en den 13 september 1937 dagtecknad skrivelse från de för utredning rörande skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall den 26 oktober 1936 inom socialdepartementet tillkallade sakkunniga (1936 års Hallutredning). I denna skrivelse hade hos styrelsen gjorts förfrågan dels huruvida den av föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina ägda egendomen Hall med å densamma anlagt skyddshem helt eller delvis kunde användas för fångvårdsändamål, dels ock hur stor del av den vid skyddshemmet anställda personalen som vid sådant förhållande kunde tänkas erhålla anställning vid fångvården. Styrelsen hade med anledning därav beslutat utsträcka sina undersökningar rörande lämplig plats för säkerhetsanstalt och sinnessjukavdelning att avse även egendomen Hall. Till följd av omfattningen av den inom styrelsen pågående utredningen hade styrelsen icke hunnit att till Hallutredningen avgiva svar, innan Hallutredningen avgivit sitt betänkande. I nämnda betänkande (statens off. utredn. 1937: 46) hade de sakkunniga emellertid, i avvaktan på fångvårdsstyrelsens utredning, alternativt förutsatt att egendomen Hall, som enligt förslaget under alla förhållanden skulle övertagas av staten, komme att upplåtas för fångvårdsändamål. Även om styrelsen vid valet mellan olika föreliggande möjligheter kommit till den uppfattningen, att Hall vore att förorda såsom plats för säkerhetsanstalt och sinnessjukavdelning, hade styrelsen ansett sig böra framlägga beräkningar rörande kostnaderna även för en dylik anläggning å Bråborg.

Kostnadsberäkningarna beträffande såväl Bråborg som Hall ha verkställts

av fångvårdsstyrelsens biträdande arkitekt Gustaf Birch-Lindgren med erforderligt biträde i fråga om vissa arbeten. Vid dessa kostnadsberäkningar har arkitekten utgått från i januari 1938 gällande priser.

Å Bråborg måste samtliga anstaltsbyggnader och de flesta bostadsbyggnader nyuppföras. Kostnaderna för anläggningen å denna egendom ha beräknats till 4,230,000 kronor, eventuellt — därest uppförande av sjukhusbyggnad kan tills vidare anstå — 3,940,000 kronor.

Kostnaderna för en anläggning å Hall — där åtskilliga befintliga byggnader kunna komma till användning — ha beräknats till 2,750,000 kronor.

Såsom förut angivits innefattar det av fångvårdsstyrelsen framlagda förslaget att säkerhetsanstalten och sinnessjukavdelningen skulle förläggas till Hall.

Säkerhetsanstalt och sinnessjukavdelning å Hall.

Egendomen Hall är belägen i Östertälje socken av Stockholms län, 5 kilometer från Södertälje. Närmaste järnvägsstation är Östertälje, som ligger på 2,5 kilometers avstånd från åkerbrukskolonien. Regelbunden bussförbindelse finnes med Östertälje och Södertälje.

Egendomen omfattar fem fastigheter, nämligen Hall nr 1—3, Håga nr 1 och Hågelby nr 1. Arealen uppgår till 825 hektar enligt följande fördelning: åker 183 hektar, tomt och trädgård 8 hektar, skogsmark 534 hektar, lek- och idrottsplatser 30 hektar samt övrig mark 70 hektar.

Åkerjorden utgöres företrädesvis av lätt lerjord i god kultur. Skogen består i huvudsak av barrskog; den är väl skött och tillåter en rätt betydande avverkning varje år.

Egendomen har ett synnerligen sunt och vackert läge invid den s. k. Hallsfjärden, en vik av Saltsjön, där segelleden till Södertälje går fram. Strandlinjen utmed fjärden uppgår till mer än 4 kilometer.

Bebyggelsen är koncentrerad till företrädesvis två platser, huvudanstalten och Hågakolonien.

Vid huvudanstalten ligga fyra s. k. logementsbyggnader. En av de fyra logementsbyggnaderna benämnes sjukhusbyggnaden. Övriga tre logementsbyggnader, vilka benämnas Tomtebo, Storgården och Holmia, äro elevhem. Vid huvudanstalten finnas vidare en gymnastikbyggnad samt en köks- och matsalsbyggnad. Intill köks- och matsalsbyggnaden ligger maskinbyggnaden med däri inrymd tvättinrättning. Nu nämnda byggnader äro förlagda omkring en öppen, grusad plan, vilken användes som lek- och idrottsplan för eleverna. Omkring 150 meter från elevbyggnaderna ligger ett till skyddshemmet hörande kapell. I närheten av logementsbyggnaderna är administrationsbyggnaden belägen; den innehåller förutom expeditionslokaler bostäder för direktören och vissa andra befattningshavare. Vid huvudanstalten finnas vidare bostadshus för ett trettiotal befattningshavare. Söder om huvudanstalten ligga jordbruksbyggnaderna. Den stora trädgården, omfattande omkring 4 hektar, är belägen bakom administrationsbyggnaden på en sluttning ned mot Hallsfjärden.

Vid Långängen — på omkring 2 kilometers avstånd från huvudanstalten — ligger den s. k. Hågakolonien. Denna byggnad, vilken uppfördes år 1926, innehåller — utom 25 enkelrum, avsedda för elever — dagrum, matsal, köksavdelning samt personalbostäder. I Hågakoloniens omedelbara närhet ligger en nyuppförd bostad och ett mindre bostadshus, båda använda som personalbostäder.

Hela egendomen är enligt den år 1933 förrättade allmänna fastighetstaxeringen taxerad till 1,217,900 kronor, varvid själva lantegendomen med tillhörande gårdsbyggnader taxerats till 332,900 kronor och anstaltsbyggnader m. m., upptagna i den s. k. fria längden, till 885,000 kronor.

Enligt den av fångvårdsstyrelsen framlagda planen skall säkerhetsanstalten förläggas till platsen för den nuvarande huvudanstalten och sinnessjukavdelningen till Hågakolonien.

Med undantag för administrationsbyggnaden äro de egentliga anstaltsbyggnaderna vid huvudanstalten i mindre gott skick, och det har därför ansetts uteslutet att använda dessa för förläggning av de intagna. De kunna emellertid, enligt fångvårdsstyrelsens uttalande, för jämförelsevis ringa kostnad göras lämpade för andra ändamål, varigenom i första byggnadsetappen en avsevärd nybyggnadskostnad inbesparas. Det har sålunda visat sig möjligt att med endast relativt obetydliga förändringar och reparationer inreda de tre elevhemmen till verkstäder samt till bostäder och samlingssal för personal. Sjukhusbyggnaden avses att användas till administrationsbyggnad. Köksavdelningen beräknas fortfarande kunna användas med viss komplettering av den maskinella utrustningen, medan maskinbyggnaden med den däri inrymda tvättinrättningen måste utdömas.

Följande nybyggnader — som ansetts erforderliga vid en anläggning å Bråborg — skulle bliva obehövlige, nämligen administrationsbyggnad, verkstads- och gymnastikbyggnad, köksbyggnad och byggnad för manlig ogift personal, varjämte vissa ytterligare inskränkningar i byggnadsprogrammet kunna företagas. Med hänsyn till närheten till Södertälje lasarett har bygandet av kroppssjukhus ansetts kunna anstå.

Fångvårdsstyrelsen anför beträffande anläggningen vidare:

Enligt den uppgjorda planen skulle den slutna paviljongen (64 platser) samt byggnad för maskincentral och tvätt förläggas inom ett stort muromgärdat område om cirka 3.5 hektar i omedelbar anslutning till de nu befintliga byggnader, som skulle komma till användning för den nya anstalten, nämligen Holmia, gymnastikbyggnaden, Storgården, Tomtebo, köks- och matsalsbyggnaden samt sjukhusbyggnaden. Det omkring 150 meter från sistnämnda byggnader belägna kapellet skulle komma att ligga inom det omgärdade området. Muren, som vore avsedd att göras 5 meter hög, beräknades draga en kostnad av 125,000 kronor. Kostnadens storlek berodde på murens höjd och utsträckning ävensom byggnadssättet. Styrelsen hade icke tvekat att föreslå en mur av denna storlek, eftersom den enligt styrelsens mening vore nödvändig både ur säkerhetssynpunkt och för att bereda de intagna tillfälle till friluftsvistelse inom ett område som vore tillräckligt stort för att ej isoleringen skulle kännas alltför tryckande. Det vore vidare att märka, att vid en utbyggnad av säkerhetsanstalten en eller flera paviljonger kunde

placeras inom det muromgärdade området utan att detta föranledde kostnader för ny mur. Av hållfasthetsskäl skulle muren uppföras av tegel. Holmia, gymnastikbyggnaden, köks- och matsalsbyggnaden samt sjukhusbyggnaden hade ansetts böra förläggas inom stängsel — nätstängsel — i omedelbar anslutning till muren, så att de intagna kunde komma från paviljongerna till sistnämnda byggnader utan att passera ej inhägnad mark. — Den halvöppna paviljongen (20 platser) och den öppna paviljongen (20 platser) skulle placeras å lämpliga platser utanför det muromgärdade området.

Vad beträffar Hågakolonien, dit sinnessjukavdelningen skulle förläggas, vore den där befintliga logementsbyggnaden i gott skick. Enligt förslaget skulle densamma omändras till en öppen paviljong med 23 platser. I närheten skulle uppföras en avdelning inom mur för 82 patienter. Matlagningen för sinnessjukavdelningen skulle i huvudsak ombesörjas i säkerhetsanstaltens kök, varifrån maten skulle forslas till avdelningen.

Behovet av bostäder å Hall för personalen hade ansetts kunna avsevärt inskränkas i förhållande till vad som krävts vid en anläggning å Bråborg. Detta berodde bl. a. på att Hall vore beläget så nära tätbebyggda samhällen, att styrelsen med stöd av erfarenheterna från andra liknande anstalter ansåge sig kunna räkna med att en del av befattningshavarna själva sörgde för anskaffande av bostäder. Bl. a. hade styrelsen utgått från att den vid sinnessjukavdelningen anställde läkaren själv skulle anskaffa bostad i Södertälje eller Östertälje. Dessutom förenklades bostadsproblemet å Hall avsevärt därigenom att redan befintliga bostadsbyggnader m. m. för en relativt liten kostnad kunde anordnas till lämpliga bostäder för befattningshavare vid den nya anläggningen.

Jordbruksbyggnaderna å Hall äro gamla och delvis i dåligt skick. Enligt fångvårdsstyrelsens förslag skulle vid huvudanstalten uppföras en ny ladugård med plats för 100 djur. För att bereda de å sinnessjukavdelningen intagna tillfälle att sköta djur skulle vid Hågakolonien uppföras en ungdjursladugård med plats för 40 ungdjur m. m. Den nuvarande ladugården vid huvudanstalten skulle omändras till stall samt maskin- och redskapshall.

Befintliga yttrledningar för vatten och avlopp äro delvis i dåligt skick och för övrigt otillräckliga för den nya anläggningen. Nyanläggningar för vattenanskaffningen erfordras. Någon svårighet att lösa vattenfrågan synes icke föreligga. Även avloppsfrågan kan lätt ordnas. Elektrisk kraft kan erhållas från Östertälje elektriska distributionsförening.

En sammanställning av kostnaderna för en anläggning å Hall enligt fångvårdsstyrelsens förslag giver följande resultat.

A. Säkerhetsanstalten.

1. Administrationsbyggnad (inredes i nuvarande sjukhusbyggnaden) ..	35,000
2. Vakt- och entrébyggnad	49,500
3. Sluten paviljong	301,500
4. Halvöppen paviljong	108,500
5. Öppen paviljong	100,000
6. Sjukhusbyggnad (utföres i andra etappen)	
7. Ekonomibyggnad	264,500
Avgår köksavdelning som utföres i andra etappen, om så är erforderligt	93,000
Värmecentral	50,000

8. Omändring och utökning av befintliga verkstadslokaler (Holmia m. m.)	18,000	
9. Inhägnader	125,000	
10. Vägar, planering etc.	35,000	
Avgår om fångarbetskraft användes.	<u>20,000</u>	15,000
11. Yttre ledningar	104,000	
12. Diverse arbeten	<u>56,500</u>	1,134,500

B. Sinnessjukhuset.

1. Entrébyggnad	88,000	
2. Sinnessjukhus	495,000	
3. Reparation av s. k. Hågabbyggnaden för lindrigt sinnessjuka	20,000	
4. Inhägnader, planering etc.	93,000	
Avgår om fångarbetskraft användes.	<u>5,000</u>	88,000
5. Yttre ledningar och brunn m. m.	40,000	
6. Diverse arbeten	<u>15,000</u>	746,000

C. Jordbruksbyggnader.

1. Kostnader för modernisering och reparation enligt särskild beräkning.		150,000
---	--	---------

D. Bostadsbyggnader.

1. Kostnader enligt särskild beräkning.	338,000	
Ombyggnad av f. d. logementsbyggnaden Tomtebo.	29,000	
Ombyggnad av f. d. logementsbyggnaden Storgården.	<u>24,000</u>	53,000
2. Diverse arbeten	<u>26,000</u>	417,000

E. För hela anstalten gemensamma arbeten.

1. Brunnsanläggning	8,000	
2. Huvudledningar mellan olika anstalts-, bostads- m. fl. områden, vattenreservoar m. m.	88,500	
3. Oförutsedda utgifter, kontroll, arbetsledning m. m.	<u>206,000</u>	302,500

Totalkostnad kronor 2,750,000

Vid bedömandet av dessa kostnader bör, enligt vad fångvårdsstyrelsen uttalat, beaktas att en fortsatt utbyggnad av anstalten skulle kräva proportionsvis mindre kostnader. Åtskilliga för hela anstalten gemensamma byggnader och anläggningar, som utförts eller iordningställt under första byggnadsskedet, vore nämligen tillräckliga även vid ett ökat platsantal.

Fångvårdsstyrelsen framhåller, att byggnadskostnaderna för en anläggning å Bråborg — 4,230,000 kronor alternativt 3,940,000 kronor — och för en anläggning å Hall — 2,750,000 kronor — icke i allt vore jämförbara; i ena fallet erhöles nämligen en så gott som helt ny anläggning, i andra fallet en anläggning, i vilken i viss utsträckning inginge gamla, ehuru restaurerade byggnader. En särskild omständighet, som talade mot ett förläggande till Bråborg, vore att anstaltens förseende med dricksvatten där syntes vara en svårlöst fråga.

Vid fångvårdsstyrelsens skrivelse i ärendet finnas fogade av arkitekten upprättade utredningar, kostnadsberäkningar och ritningar.

Fångvårdsstyrelsen upplyser att styrelsen på ett tidigt stadium av utredningen hänvänt sig till byggnadsstyrelsen med hemställan att byggnadsstyrelsen måtte lämna sitt medgivande till att erforderligt samarbete mellan byggnadsstyrelsen och fångvårdsstyrelsen finge komma till stånd. I anledning härav hade utredningen fortskridit under sådant samarbete.

I ett vid fångvårdsstyrelsens skrivelse fogat yttrande den 8 februari 1938 anför *byggnadsstyrelsen*, att styrelsen beträffande de alternativt ifrågasatta förläggningarna — till Bråborg eller till Hall — finge för sin del endast framhålla att det möjligen kunde ifrågasättas, huruvida det vore lämpligt att förlägga anstalten till Hall med hänsyn till denna egendoms läge invid Södertälje på en plats, i vars omedelbara närhet bostadsbebyggelse kunde tänkas uppkomma inom en ganska nära framtid. Beträffande de föreliggande utredningsskisserna hade byggnadsstyrelsen icke något att för sin del erinra. Styrelsen förutsatte emellertid att, när ett mera utarbetat förslag i frågan föreläge, styrelsen bleve i tillfälle att granska detsamma och därvid taga under närmare omprövning såväl de olika byggnadernas placering som deras planläggning. Beträffande de beräknade kostnaderna för uppförandet av ifrågavarande anstalt — 4,230,000 kronor vid en förläggning till Bråborg och 2,750,000 kronor vid en förläggning till Hall med en utbyggnad i mindre omfattning därstädes — hade byggnadsstyrelsen icke något att erinra.

Med anledning av vad byggnadsstyrelsen uttalat angående en förläggning till Hall anför *fångvårdsstyrelsen*, att erfarenheten från den nuvarande verksamheten vid Hall givit vid handen att egendomen hade ett ur anstaltssynpunkt synnerligen förmånligt läge. Såväl Södertälje som Östertälje läge på ett sådant avstånd från egendomen att belägenheten av dessa samhällen icke medförde några olägenheter för anstalten. Anstaltsbyggnaderna vore vidare placerade så långt från ägo gränsen att verksamheten vid en anstalt å Hall ej komme att störas genom en eventuell bebyggelse utanför egendomens gränser.

Medicinalstyrelsen har i sitt yttrande över förslaget framställt några erinringar beträffande detaljer i inredningen i vissa byggnader samt har därjämte invänt, att den vid sinnessjukavdelningen anställde läkaren — vilken enligt förslaget själv skulle anskaffa bostad i Södertälje eller Östertälje — borde vara boende i omedelbar närhet av anstalten.

Såsom förut angivits är egendomen Bråborg en kronoegendom. Den står under domänverkets förvaltning och är taxerad till 282,100 kronor. Egendomen Hall däremot tillhör föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina. Ett genomförande av fångvårdsstyrelsens förslag förutsätter att egendomen förvärfvas av statsverket. Därom anför fångvårdsstyrelsen följande:

Med hänsyn till de lån till avsevärda belopp, som — på sätt av det följande skall framgå — beviljats föreningen av statsmedel, torde den kontanta köpeskillingen för inköp av egendomen Hall jämte döda och levande inventarier på grund av mellan statsverket och föreningen träffade överenskommelser

komma att begränsas till 25,000 kronor. Huruvida därutöver, på sätt föreningen ifrågasatt, något belopp borde tillerkännas föreningen, syntes styrelsen vara ett spörsmål, som icke borde inverka på bedömande av frågan huruvida Hall borde förvärfvas för anordnande där av en ny säkerhetsanstalt och en sinnessjukavdelning för fångvården.

Enär fångvårdsstyrelsen på grund av den verkställda utredningen kommit till den bestämda uppfattningen att egendomen Hall är att förorda för den ifrågavarande anläggningen, föreslår styrelsen att egendomen förvärfvas av statsverket.

Statsverkets övertagande av egendomen Hall.

Enligt de av föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina år 1874 antagna stadgarna, vilka senast år 1927 undergått ändringar, har föreningen till syftemål dels att för vård och uppfostran mottaga vissa vanartade gossar, dels ock att under vissa angivna förutsättningar bispringa dem som utgå från uppfostringsanstalt för vanartade minderåriga ävensom frigivna fångar. Föreningens angelägenheter ombesörjas av en styrelse, bestående av fem personer, av vilka Konungen utser tre och föreningen bland sina ledamöter väljer två.

Egendomen Hall inköptes av föreningen år 1874 att användas såsom anstalt för uppfostrande av vanartad ungdom. Medel till inköpet hade i huvudsak erhållits genom influtna gåvor.

Enligt det senaste av Kungl. Maj:t den 29 juni 1926 för anstalten fastställda reglementet skall anstalten ha till ändamål att på framställning av barnavårdsnämnd eller styrelse för annat skyddshem i enlighet med lagen om samhällets barnavård för vård och uppfostran mottaga dels vanartade gossar under femton år, vilka på grund av vanartens beskaffenhet anses böra intagas i skyddshem eller skyddshemsavdelning, som avses i 43 § 2 mom. nämnda lag, dels sådana vanartade gossar, som på grund av kroppslig sjukdom eller psykisk undermålighet anses böra intagas i skyddshem eller skyddshemsavdelning, varom förmäles i 43 § 3 mom. samma lag, dels ock vanartade gossar över femton år, vilka anses böra intagas i skyddshem eller skyddshemsavdelning, som i förstnämnda lagrum avses.

Enligt den av 1936 års riksdag beslutade omorganisationen av skyddshemsväsendet mottager Hall från och med den 1 juli samma år endast psykiskt abnorma manliga skyddshemselever.

Redan under ett tidigt skede av föreningens verksamhet fick den efter därom gjorda framställningar mottaga understöd av statsmedel dels såsom bidrag till driftkostnaderna och dels till vissa byggnadsarbeten. Jämlikt medgivande av Kungl. Maj:t utbetalades under åren 1880—1911 från fångvårdens besparingskassa sammanlagt omkring 711,000 kronor till bestridande av driftkostnaderna vid kolonien samt 60,000 kronor till vissa byggnadsarbeten.

Jämväl under senare tid ha avsevärda understöd lämnats föreningen av

statsmedel dels i form av lån till uppförande av byggnader m. m. och dels i form av hyra, ersättning för obelagda platser, avlöningsbidrag m. m. Frågan om statsinköp av Hall har upprepade gånger tidigare varit på tal, senast 1920 och 1925. I dessa avseenden må hänvisas till propositioner om understöd åt föreningen, som avlåtits till 1926, 1929, 1930, 1936 och 1937 års riksdagar. Här må sammanfattningsvis erinras om följande.

Enligt en av Kungl. Maj:t genom brev den 12 juni 1925 fastställd överenskommelse skulle föreningen, i gengäld för de förpliktelser till omhändertagande av vissa kategorier vanartade, som föreningen gentemot staten åtagit sig, åtnjuta vissa särskilda förmåner, nämligen dels ett lån å 200,000 kronor till uppförande av anstaltsbyggnader, dels ock årlig hyra för ifrågasvarande nybyggnader samt ersättning för obelagda platser. Av de planerade nybyggnaderna uppfördes endast en, nämligen Hågakolonien, avsedd för 25 elever. Av det i överenskommelsen beräknade lånebeloppet å 200,000 kronor, lyftes till följd härav endast 125,000 kronor.

Enligt Kungl. Maj:ts brev den 29 juni 1926 beviljades föreningen ett lån å 350,000 kronor och samtidigt medgav Kungl. Maj:t, att föreningen ägde uppbära viss hyra och visst bidrag till avlöningar. Genom Kungl. Maj:ts brev den 24 maj 1929 beviljades föreningen ett lån av statsmedel å 100,000 kronor. Slutligen medgavs år 1930 att återstoden, 75,000 kronor, av det lån å 200,000 kronor, som enligt överenskommelsen den 12 juni 1925 beviljats föreningen till uppförande av vissa elevbyggnader, finge i den mån så erfordrades användas till utförande av vissa ändrings- och ombyggnadsarbeten.

Sistnämnda lån ävensom vissa i samband med tidigare lån stående förhållanden ha reglerats i en genom Kungl. Maj:ts brev den 20 juni 1930 fastställd överenskommelse.

Då icke något av de från staten erhållna lånebeloppen guldits, häftar föreningen för närvarande i skuld till staten för följande lån:

Lån enligt brev	Lånebelopp kronor	Räntefot %
¹² / ₆ 1925	125,000	5
²⁹ / ₆ 1926	350,000	5
²⁴ / ₅ 1929	100,000	5
²⁰ / ₆ 1930	75,000	5

Summa kronor 650,000.

Samtliga lån hava lämnats mot av föreningen utfärdade förbindelser å lånebeloppen, tillhopa 650,000 kronor. Till säkerhet för lånen hava lämnats i föreningens fastigheter 1 mantal Hall nr 1, 1 mantal Hall nr 2, 1 mantal Hall nr 3, 1 mantal Håga nr 1 och 1 mantal Hågelby nr 1 i Östertälje socken — vilka fastigheter tillhopa utgöra egendomen Hall — meddelade in-teckningar å sammanlagt 650,000 kronor.

Enligt överenskommelsen den 12 juni 1925 har staten förbehållit sig att under vissa förutsättningar få övertaga Hågakolonien med tillhörande jord-

område mot återställande av inteckningar i Hall å 125,000 kronor. Överenskommelsen den 20 juni 1930 innebär, att staten skall äga att för en köpesumma av 550,000 kronor och på de villkor i övrigt som må kunna träffas inköpa egendomen Hall — med undantag av Hågakolonien — med å egendomen anlagd åkerbrukskoloni jämte döda och levande inventarier, varvid oguldna belopp av de enligt breven den 29 juni 1926 och den 24 maj 1929 samt överenskommelsen den 20 juni 1930 beviljade lån å tillhopa högst 525,000 kronor skola gå i avräkning.

Överenskommelsen den 12 juni 1925 gäller till den 1 januari 1946; överenskommelsen den 20 juni 1930 gäller till och med den 30 juni 1940.

Sedan Hallutredningen i skrivelse till föreningens styrelse anhållit att den ville meddela, huruvida föreningen för överlåtande till statsverket av egendomen Hall ansåge sig böra uppställa några ytterligare villkor utöver dem som innehölles i förenämnda överenskommelser, har *styrelsen för föreningen* i skrivelse den 14 april 1937 till en början erinrat att statsmakterna numera beslutat, att staten skulle övertaga all samhällets skyddshemsvård och för denna uppdragit riktlinjer, som innebure ett upphörande av den vid Hall hittills bedrivna verksamheten och uteslöte möjlighet för föreningen att i fortsättningen bedriva uppfostringsverksamhet av den art, som i föreningens ursprungliga stadgar angåves. Styrelsen har vidare anfört, att föreningen sålunda skulle nödgas avstå egendomen, dess enda tillgång, utan egentligt gagn för de med föreningens stiftande avsedda ändamål och mot ett vederlag i penningar som, då staten innehade inteckningar i egendomen å tillhopa 650,000 kronor, innebure ett överskott av allenast 25,000 kronor. Nödig hänsyn till de ädla viljor, som i det förgångna genom testamenten och donationer till betydande belopp möjliggjort organiserandet av föreningens samhällsgagnande uppfostrarverksamhet, syntes kräva, att föreningen av sina tillgångar, d. v. s. värdet av egendomen Hall med anstalten jämte yttre och inre inventarier, finge behålla ett belopp, som möjliggjorde ett verksamt fullföljande av det andra ändamålet med föreningens stiftande eller lämnande av stöd och hjälp åt frigivna fångar. För detta förslag talade enligt styrelsens mening ytterligare två omständigheter, nämligen dels storleken av de bidrag, som under årens lopp utgått till kolonien från den till förmån för frigivna fångar upprättade fångvårdsanstaltens besparingskassa — sammanlagt 761,000 kronor — dels ock värdet av föreningens tillgångar. Genom att åkerbrukskoloniens drift på detta sätt finansierats med medel från fångvårdsanstaltens besparingskassa, hade staten undgått att betungas med dessa högst betydande utgifter. Den verksamhet för frigivna fångar, som besparingskassan i främsta rummet skulle tjäna, hade emellertid hämmats starkt genom denna anordning. Det syntes under sådana förhållanden icke vara obilligt, att vid ett överlämnande av åkerbrukskolonien Hall till staten den hårt beträngda skyddsverksamheten bland frigivna finge någon ersättning för de penningbelopp, som under gångna år lämnats till åkerbrukskolonien.

Under framhållande att totalvärdet för egendomen och anstalten med in-

ventarier jämlikt åkerbrukskoloniens senast föreliggande bokslut syntes böra upptagas till 1,166,172 kronor har föreningens styrelse i sin nämnda skrivelse vidare uttalat, att föreningen vid statens övertagande av Hall borde tillerkännas ett vederlag, som lämnade sådant överskott, att föreningen kunde igångsätta hjälpverksamhet bland frigivna fångar. Föreningen hade redan i skrivelse den 31 augusti 1925 — då fråga varit om statens övertagande av Hall — angivit ett belopp av 300,000 kronor vara erforderligt härför.

Föreningens styrelse anför att, om en sådan uppgörelse skedde, föreningen icke skulle fordra särskild ersättning för överlåtandet av de kontant inbetalda andelar å tillhopa 14,416 kronor 61 öre, som föreningen innehade i följande ekonomiska föreningar, nämligen Östertälje elektriska distributionsförening u. p. a., Lantmännens mjölkförsäljningsförening u. p. a. (mjölkcentralen), Stockholmsortens slaktdjursförsäljningsförening u. p. a. och Stockholms läns skogsägareförening u. p. a.

I nu avhandlade avseende har *Hallutredningen* i sitt betänkande (sid. 49) anført att de sakkunniga icke ville helt bestrida, att egendomen Hall vid ett fördelaktigt utnyttjande av befintliga anstaltsbyggnader kunde vara värd ett något högre pris än det i överenskommelse mellan Hallföreningen och staten bestämda. Det borde emellertid i detta sammanhang observeras, att staten vid övertagande av Hall måste påtaga sig en del förpliktelser mot personal i form av pensioner, lön å indragningsstat etc. Toges hänsyn jämväl till dessa förhållanden, syntes den tidigare fastställda köpesumman näppeligen böra höjas. I varje fall hade de sakkunniga, vilka i första hand måste bevaka statsverkets intressen, icke någon anledning att föreslå ett hävande av tidigare fastställda avtal. De sakkunniga utginge ifrån att de andelar, som föreningen för egendomen Hall innehade i vissa ekonomiska föreningar, medföljde vid försäljningen, samt att någon förhöjning av köpeskillingen icke i anledning härav borde kunna ifrågasättas.

Statskontoret har den 31 januari 1938, i anledning av remiss, avgivit utlåtande över *Hallutredningens* betänkande och därvid i nu förevarande avseende anført följande.

Vad anginge det ifrågasatta statsförvärvet av åkerbrukskolonien Hall jämte Hågakolonien, hade *Hallutredningens* förslag därutinnan allenast föranlett statskontoret till följande erinran. Då statsverket enligt förslaget skulle övertaga föreningens förpliktelser med avseende å de nuvarande och förutvarande befattningshavarnas löne- och pensionsförmåner, syntes det ämbetsverket rimligt, att åkerbrukskolonien Hall jämte Hågakolonien överlättes till statsverket utan särskild ersättning utöver beviljade lån mot säkerhet av inteckningar i egendomarna. Därest åkerbrukskolonien Hall komme att övertagas av fångvårdsstyrelsen, torde erforderliga medel för inlösen av de lån, som av statskontoret utlämnats mot säkerhet av inteckningar i denna egendom, böra anvisas under statens fastighetsfond.

Fångvårdsstyrelsen har i sin skrivelse den 12 februari 1938 i förevarande avseende framhållit att, om den föreslagna säkerhetsanstalten och sennesjukavdelningen förlades till Hall, hela egendomen, alltså även Hågakolonien, bleve erforderlig för ändamålet samt för sin del uttalat, att skäl kunde

anföras för att föreningen erhöle en något större ersättning för egendomen än 675,000 kronor. Styrelsen syftade härvid särskilt på den omständigheten att i köpet inginge alla vid anstalten befintliga inventarier, bl. a. den stora kreatursbesättningen samt maskiner och redskap för jordbruket. Styrelsen funne sig emellertid böra helt till Kungl. Maj:ts avgörande hänskjuta frågan i vad mån skäl kunde tala för att köpeskillingen sattes högre än vad tidigare blivit bestämt. I fråga om de av föreningen innehavda andelarna i vissa i det föregående angivna ekonomiska föreningar vore det enligt fångvårdsstyrelsens mening rättvist, att föreningen av staten erhöle ersättning för dessa kontant inbetalda andelar med deras sammanlagda belopp 14,416 kronor 61 öre. Medel för bestridande av dessa kostnader torde styrelsen senare få begära.

I samband med statens övertagande av Hall uppkommer fråga om den nuvarande Hallpersonalens anställningsförhållanden. Hallutredningen har verkställt undersökning i detta avseende och därvid bl. a. beräknat den kostnad, som statsverket kunde få ikläda sig för övertalig personal.

Den nuvarande personalen å Hall utgöres av 47 personer, varav 12 äro anställda vid jordbruket.

Hallutredningen framhåller, att å egendomen under de två sista åren anställtts åtskilliga nya befattningshavare. Med hänsyn till det svävande skick, vari frågan om Halls framtida användning under nämnda år befunnit sig, måste det hava stått klart för nämnda befattningshavare att de icke med säkerhet kunde påräkna ordinarie tjänst. Nyttillträdande befattningshavare hade också av Hallstyrelsen tillsatts endast på förordnande. Hallutredningen — som synes utgå ifrån att nyssnämnda befattningshavare i viss utsträckning skulle kunna beredas fortsatt anställning å någon av de anstalter, varom i betänkandet vore fråga — förklarar som sin bestämda mening att, om dylik befattningshavare bleve övertalig, staten icke kunde eller borde ikläda sig några särskilda förpliktelser.

Hallutredningen anför angående personalen vidare:

Av den vid Hall mera fast knutna personalen syntes — frånsett direktören, beträffande vilken de sakkunniga framlade särskilt förslag — samtliga befattningshavare utom sex med stor sannolikhet kunna beredas fortsatt anställning inom här föreliggande vårdområden. De nämnda sex befattningshavarna skulle vid tiden för upphörandet av föreningens verksamhet å Hall befinna sig i en ålder av 57—60 år och kunna åberopa 17—26 tjänsteår. Skäligheten syntes bjuda att staten, för den händelse de icke kunde i fortsättningen utnyttjas, beviljade dem pensioner till lämpliga belopp. Den totala årliga kostnaden härför kunde beräknas till 9,000 kronor för år. Då emellertid personalen å Hall tidigare erhållit pension genom beslut i varje särskilt fall av riksdagen, kunde det vid den nuvarande anstaltens uppförande sägas bliva fråga endast om en övergångskostnad för den tid som förlöpte intill dess befattningshavarna eljest skulle ha kommit i åtnjutande av pension.

Det torde böra ankomma på Hallstyrelsen att i sinom tid, då det kunde bedömas, huruvida befattningshavarna komme att bli övertaliga, hos Kungl. Maj:t göra framställning i ämnet.

Vidkommande direktören har Hallutredningen funnit ovisst, huruvida lämplig anställning kunde beredas honom å någon av de nyorganiserade anstalterna samt räknat med att han skulle överföras å indragningsstat. I analogi med vad som skett i andra liknande fall, ha de sakkunniga förutsatt, att statsbidrag skulle utgå till hans lön å indragningsstat. Därest annan anställning icke kunde beredas honom, anser Hallutredningen, att det bör ankomma på Hallstyrelsen att göra framställning hos Kungl. Maj:t angående lön å indragningsstat.

Hallutredningen meddelar slutligen, att föreningen för närvarande betalade pensioner och understöd till f. d. befattningshavare eller deras efterlevande till ett sammanlagt belopp av 2,000 kronor för år. Hallutredningen tillstyrker, att statsverket efter åkerbrukskoloniens nedläggande måtte påtaga sig dessa utgifter.

Fångvårdsstyrelsen har beträffande frågan om den nuvarande Hallpersonalens anställningsförhållanden, därest egendomen övertages av staten, anfört att egendomen icke kunde tillträdas förr än tidigast den 1 januari 1940. Med hänsyn härtill syntes det för närvarande icke vara erforderligt att i annan mån fatta ståndpunkt till frågan om den nuvarande Hallpersonalens anställningsförhållanden än att det klarlades, att vissa kostnader för avlöningsbidrag åt personal å indragningsstat samt för pensionering av vissa f. d. befattningshavare m. fl. vid anstalten torde bliva ofrånkomliga för statsverket. Det syntes få bliva beroende på prövning i varje särskilt fall i vad mån befattningshavare vid den nuvarande Hallanstalten kunna beredas anställning i fångvården. Det vore att märka, att de i allmänhet icke undergått den utbildning som krävdes för befattningshavare vid fångvårdsstaten. Lämpligast syntes vara, att nuvarande befattningshavare vid Hall i möjligaste mån bereddes anställningar inom skyddshemsverksamheten och sinnesslövärd. Ansvar för omförmälda nu utgående pensioner och understöd torde emellertid i allt fall böra övertagas av statsverket.

Beträffande frågan om tidpunkten för statens övertagande av egendomen Hall har *Hallutredningen* anfört följande:

Det syntes bliva nödvändigt, att verksamheten vid Hall — oavsett vilket förslag till förläggning av uppfostringsanstalten för vanartade sinnesslöa gossar, som vunne statsmakternas godkännande — under budgetåret 1938/1939 och sannolikt viss tid därutöver upprätthölls enligt nuvarande ordning. Statsverkets kostnader för berörda anstalt torde följaktligen bliva i huvudsak oförändrade under nu avsedda övergångsperiod. Därest statsverket redan 1938 förvärvade äganderätten till Hall, syntes staten böra träffa särskilt avtal med Hallföreningen angående fortsättande av föreningens verksamhet å Hall till övergångstidens slut.

Det vore givetvis angeläget, att provisorietiden ej bleve allt för långvarig, utan att mera stabila förhållanden snarast möjligt inträdde å ifrågavarande vårdområde.

Hallstyrelsen har i yttrande den 17 januari 1938 över Hallutredningens betänkande anfört att, om Hall övertoges av staten — för sinnesslövärd,

fångvård eller annat ändamål — styrelsen självfallet komme att medgiva att detta finge ske utan iakttagande av de villkor beträffande uppsägningstid m. m., som stipulerats i de avtal, vilka träffats mellan Kungl. Maj:t och kronan å ena och föreningen å andra sidan. Styrelsen vore alltså villig att överlåta egendomen till staten, när helst Kungl. Maj:t funne gott att så bestämma. Ej heller hade styrelsen något att erinra mot att staten även före övertagandet av egendomen igångsatte sådana byggnadsarbeten å egendomen, som kunde bedrivas utan förfång för skyddshemmets verksamhet och utan kostnader för föreningen.

Fångvårdsstyrelsen har i nu förevarande avseende anfört att styrelsen utginge ifrån att medel till iordningställande i enlighet med förslag av Hallutredningen av en psykopatanstalt å Lövsta och av uppfostringsanstalten å Salbohed komme att begäras vid 1938 års riksdag. I avvaktan på att dessa anstalter bleve iordningställda, vilket icke torde kunna bliva fallet förr än den 1 januari 1940, torde åkerbrukskolonien Hall böra fortsätta verksamheten som skyddshem. Egendomens överlåtande till fångvården syntes icke böra ske, så länge skyddshemsverksamheten fortginge. Däremot vore det enligt styrelsens mening lämpligt, att staten med begagnande av det av Hallstyrelsen gjorda erbjudandet igångsatte byggnadsarbeten där under budgetåret 1938/1939. Vid sådant förhållande syntes det antagligt, att arbetena med uppförande av säkerhetsanstalten och sinnessjukavdelningen den 1 januari 1940 skulle vara så pass långt framskridna, att anläggningen, även om densamma icke vore helt färdig, då kunde tagas i bruk. Tidigast sistnämnda dag skulle alltså egendomen Hall komma att övertagas av staten.

Fångvårdsstyrelsens hemställan.

I sin skrivelse i ärendet uttalar fångvårdsstyrelsen att vid innevarande års riksdag beslut torde böra fattas om förvärvande av egendomen Hall samt om uppförande av säkerhetsanstalt och sinnessjukavdelning å egendomen.

Förvärvet av egendomen skulle — anför fångvårdsstyrelsen vidare — draga en kostnad av lägst 675,000 kronor, varvid emellertid in-teckningsbeloppet 650,000 kronor skulle gå i avräkning å köpeskillingen. Med hänsyn till att övertagandet av egendomen kunde äga rum tidigast den 1 januari 1940 syntes emellertid förslag om beredande av medel för egendomens förvärvande icke behöva framläggas förr än vid 1939 års riksdag. Likaså syntes kunna anstå med begäran om medel för ersättning till Hallföreningen för vissa andelar i ekonomiska föreningar ävensom medel för övertalig personal vid Hall.

Beträffande personalbehovet vid säkerhetsanstalten och den nya sinnessjukavdelningen har fångvårdsstyrelsen erinrat att styrelsen i samband med kostnadsberäkningarna för en anläggning dels å Bråborg och dels å Hall framlagt vissa preliminära beräkningar rörande det erforderliga antalet befattningshavare. Att den nya anläggningen komme att medföra en ökning av antalet befattningshavare vid fångvårdsstaten vore troligt. Styrelsen ville

emellertid söka i möjligaste mån begränsa en sådan ökning. Tillsättande av tjänster vid den nya anläggningen avsåges sålunda att ske successivt, i den mån antalet intagna ökades. Därjämte hade styrelsen, såsom framginge av årets statsverksproposition, börjat vidtaga åtgärder för att beskära organisationen vid vissa fångvårdsanstalter. Slutligen ville styrelsen erinra om att när den nya anläggningen bleve färdig, åtminstone den vid straffängelset i Jönköping befintliga sinnessjukavdelningen torde, såvitt intet oförutsett inträffade, komma att nedläggas. Då den nya anläggningen å Hall icke kunde träda i verksamhet förr än tidigast den 1 januari 1940, torde styrelsen få tillfälle att senare, då alla på frågan inverkan omständigheter bättre kunde överblickas, framlägga definitivt förslag rörande personalbehovet för säkerhetsanstalten och sinnessjukavdelningen och därav föranledda kostnader ävensom rörande vissa engångskostnader för anläggningens igångsättande samt driftkostnader.

Uppförandet av säkerhetsanstalt och sinnessjukavdelning hade — framhåller fångvårdsstyrelsen — beräknats draga en sammanlagd kostnad av 2,750,000 kronor. Av detta belopp torde enligt gjorda beräkningar 500,000 kronor vara erforderliga för arbeten under budgetåret 1938/1939. Ett reservationslag å sistnämnda belopp syntes alltså böra äskas vid årets riksdag. Styrelsen hade utgått från att kostnaderna för de ritningar och kostnadsberäkningar, som uppgjorts och låge till grund för de framlagda förslagen, finge gäldas av sådant anslag.

Under återopande av det i skrivelsen anförda har fångvårdsstyrelsen hemställt att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels besluta

att egendomen Hall — bestående av 1 mantal Hall nr 1, 1 mantal Hall nr 2, 1 mantal Hall nr 3, 1 mantal Håga nr 1 och 1 mantal Hågelby nr 1 — i Östertälje socken skall för en köpeskilling av 675,000 kronor eller det högre belopp som kan varda bestämt förvärvas för statsverkets räkning, att tillträdas å dag som Kungl. Maj:t bestämmer, samt

att å nämnda egendom skall, i huvudsaklig överensstämmelse med av fångvårdsstyrelsen i skrivelse den 12 februari 1938 framlagda ritningar, beskrivningar och kostnadsberäkningar uppföras en säkerhetsanstalt för förvarade och internerade samt ny sinnessjukavdelning för fångvården,

dels ock för uppförande av säkerhetsanstalt och ny sinnessjukavdelning för fångvården för budgetåret 1938/1939 anvisa ett reservationsanslag av kronor 500,000.

Det av fångvårdsstyrelsen framlagda förslaget avser att i ett sammanhang lösa två inom fångvården aktuella frågor, nämligen dels behovet av anstaltsutrymme för förvarade och internerade och dels behovet av ny sinnessjukavdelning. En gemensam lösning av dessa frågor — tidigare ifrågasatt — framstår såsom naturlig med hänsyn till beskaffenheten hos det klientel det här gäller och torde vara förmånlig ur ekonomisk synpunkt.

Departementschefen.

Den fortgående ökningen av särskilt antalet förvarade har tidigare påkallat uppmärksamhet åt frågan om ökat anstaltsbehov för förvarade och internerade. Detta behov har aktualiserats sedan tillämpningsområdena för instituten förvaring och internering vidgats genom den nya lagen om förvaring och internering i säkerhetsanstalt. Tillgodoseendet av ifrågavarande anstaltsbehov utgör, såsom förut angivits, förutsättning för denna lags ikraftträdande.

Med utgångspunkt från verkställda beräkningar angående frekvensen av förvaring och internering har fångvårdsstyrelsen nu framlagt förslag till täckande av platsbehovet.

Vad först angår kvinnliga förvarade och internerade, skulle dessa såsom hittills intagas i centralfängelset i Växjö. Såsom säkerhetsanstalt för manliga förvarade och internerade under 21 års ålder — för vilka beräknats ett anstaltsutrymme av 30 platser — skulle användas kronohäktet i Ystad. Härvid skulle den vid detta kronohäkte för närvarande inrättade sinnessjukavdelningen indragas. För genomförandet av vad sålunda föreslagits beträffande kronohäktet i Ystad skulle, enligt vad fångvårdsstyrelsen upplyst, särskilt anslag icke behöva ifrågakomma.

Fångvårdsstyrelsens förslag att kvinnliga förvarade och internerade skola intagas i Växjöfängelset synes icke giva anledning till erinran. Likaså torde åtminstone tills vidare kronohäktet i Ystad, såsom styrelsen föreslagit, kunna användas såsom säkerhetsanstalt för yngre manliga förvarade och internerade. Detta häkte är numera försatt i gott skick och dess trädgårdsområde har utvidgats så att möjlighet finnes att bereda de intagna utearbete. Den omständigheten att den nuvarande sinnessjukavdelningen å häktet skulle få indragas, torde, med hänsyn till vad jag kommer att föreslå rörande uppförande av en ny sinnessjukavdelning för fångvården, icke utgöra något hinder för häktets användning såsom säkerhetsanstalt.

Vad därefter angår anstaltsbehovet för manliga förvarade och internerade över 21 år, till vilken kategori det övervägande flertalet fall är att hänföra, ha de sakkunniga, vilka utarbetat det förslag som legat till grund för den nya lagen om förvaring och internering i säkerhetsanstalt, vid sina beräkningar kommit till det resultat, att tills vidare för denna kategori skulle vara tillräckligt med 300 platser. Enligt de sakkunnigas förslag skulle de nuvarande anstalterna i Karlstad och Ystad för internerade respektive förvarade nedläggas, medan förvaringsanstalten i Norrköping skulle bibehållas. Då platsantalet vid Norrköpingsanstalten uppgår till 100, vore ytterligare 200 platser erforderliga, och detta platsantal borde täckas genom nybyggnad. Under en första utbyggnadsperiod skulle anstalten byggas för 100 platser. Fångvårdsstyrelsen föreslår med avvikelse från de sakkunnigas förslag, icke blott, såsom förut nämnts, att Ystadsanstalten bibehålles för yngre manliga förvarade och internerade utan även att anstalten i Karlstad fortfarande tills vidare användes för internerade. Styrelsen har nämligen, vidkommande förslaget i sistnämnda del, funnit lämpligt att, intill dess närmare erfarenhet vunnits, de nyintagna samt de svårdisciplinerade eller mera

utpräglat farliga avskiljas från övriga intagna genom omhändertagande icke på skilda avdelningar inom anstalten i Norrköping utan på helt skilda anstalter. Härvid skulle, liksom nu är fallet, förvarade i regel hänvisas till anstalten i Norrköping och internerade till anstalten i Karlstad.

I likhet med de sakkunniga har fångvårdsstyrelsen funnit, att det antal platser som erfordras utöver vad som rymmes i befintliga anstalter bör anskaffas genom nybyggnad, vilken skulle ske i två etapper. Styrelsen har därvid uttalat att, ehuru styrelsen föresloge bibehållande tills vidare av anstalten i Karlstad, styrelsen likväl — med hänsyn till storleken av den nuvarande beläggningen å förvaringsanstalterna i Norrköping och Ystad samt å interneringsanstalten i Karlstad — räknade med ett platsantal av omkring 200 vid full utbyggnad av anstalten samt ansåge att den första utbyggnaden måste avse anskaffande av ett hundratal nya platser.

Fångvårdsstyrelsens förslag att Karlstadsanstalten tills vidare skall bibehållas torde visserligen kunna lämna rum för någon tvekan. Med hänsyn till de fördelar ur vård- och behandlingssynpunkt som, enligt vad fångvårdsstyrelsen framhållit, ett bibehållande av denna anstalt skulle medföra har jag dock ansett mig böra biträda förslaget härom såsom innebärande en lösning vilken tills vidare kan godtagas. De platser som erfordras utöver anstalterna i Norrköping och Karlstad måste otvivelaktigt anskaffas genom nybyggnad. Såsom styrelsen framhåller, är det nämligen uteslutet, att någon av de nuvarande fångvårdsanstalterna skulle kunna komma i fråga för en sådan säkerhetsanstalt som här avses. Jag finner mig alltså böra tillstyrka att, såsom föreslagits av såväl nyssnämnda sakkunniga som fångvårdsstyrelsen, en ny säkerhetsanstalt uppföres. Denna torde böra uppföras i huvudsaklig överensstämmelse med den av fångvårdsstyrelsen framlagda planen. Med ledning av den blivande beläggningsfrekvensen torde framdeles få avgöras huru stor den utbyggnad, som är avsedd att ske i andra etappen, skall göras. En särskild fördel med det nu till utförande föreliggande förslaget synes mig vara, att det såväl ur ekonomisk synpunkt som ur vårdsynpunkt erbjuder goda förutsättningar för ett framtida utbyggande.

Frågan om anstaltsbehovet för sinnessjukvården inom fångvården har under de senare åren vid olika tillfällen varit föremål för uppmärksamhet. De rådande otillfredsställande förhållandena sammanhånga därmed att — bortsett från sinnessjukavdelningen å Långholmen — sinnessjukavdelningarna äro inhysta i gamla fängelser. Möjlighet har icke funnits att i dessa anordna tillräckliga arbetslokaler och dagrum eller att genomföra en nöjaktig gruppering av klientelet. Utrymmena utanför fängelserna äro vidare alltför begränsade. Här angivna bristfälligheter ha framför allt gjort sig gällande vid den sinnessjukavdelning som är förlagd till Jönköpingsfängelset, och det har länge varit ett önskemål att få denna avdelning nedlagd. De med lokalförhållandena sammanhängande svårigheterna vid sinnessjukavdelningarna ha ökats genom överbe-

läggning. Då de vanliga förläggningslokalerna inom avdelningarna icke räckt till, ha andra mindre lämpliga utrymmen måst tagas i anspråk. Utlååtanden i undersökningsfall ha blivit fördröjda. Sådana som varit att hänföra till kategorien sinnessjuka och sinnesoroliga fångar ha ej kunnat beredas den vård deras hälsotillstånd krävt. Att dylika förhållanden medfört stora påfrestningar såväl för de intagna som för personalen är uppenbart.

I fråga om orsakerna till den överbeläggning som varit rådande å fångvårdens sinnessjukavdelning har fångvårdsstyrelsen uttalat att, vad först angår undersökningsfångarna, domstolarna numera i större utsträckning än tidigare hänvisa tilltalade till sinnesundersökning. Detta sammanhänger i viss mån med den omständigheten att domstolarna — bland annat genom straffregistret — bättre än förr erhålla kännedom om när tilltalade lida eller kunna misstänkas lida av rubbning i själsverksamheten. Anledningen till att de straffriförklarade, vilka enligt sinnessjuklagen i princip skola vårdas å de vanliga sinnessjukhusen, kommit att i så stor utsträckning förvaras å fångvårdens sinnessjukavdelningar torde vara att söka dels i den vid de vanliga sinnessjukhusen rådande platsbristen och dels i den omständigheten att intill den 1 juli 1937 prövningen av frågan, i vilken ordning exspektanter, även straffriförklarade, skulle intagas å sinnessjukhus, helt berott på vederbörande sjukhusläkare.

Under år 1937 ha, såsom förut angivits, vidtagits vissa åtgärder som åtminstone för tillfället utjämnat missförhållandet mellan antalet tillgängliga och antalet erforderliga platser å fångvårdens sinnessjukavdelningar. Jag syftar härvid — förutom på inredandet av ny sinnessjukavdelning vid centralfängelset i Malmö, vartill 1937 års riksdag beviljade medel — på de ändringar som vidtagits i bestämmelserna rörande straffriförklarade, varigenom inrymts befogenhet åt medicinalstyrelsen att bestämma icke blott — såsom tidigare gällt — å vilket sinnessjukhus straffriförklarad skall intagas utan även i vilken ordning i förhållande till andra exspektanter intagning skall ske. Härjämte har ett visst antal nya platser vid sinnessjukhusen iordningställt för straffriförklarade. Såsom framgår av sammanställningen över antalet å fångvårdens sinnessjukavdelningar den 1 januari 1938 intagna voro av då tillgängliga 241 platser 223 belagda. Den omständigheten att antalet undersökningsfall och antalet sinnessjuka fångar utvisa någon nedgång i förhållande till föregående år beror enligt fångvårdsstyrelsens åsikt på tillfälliga omständigheter. Men minskningen beträffande antalet å fångvårdens sinnessjukavdelningar vårdade straffriförklarade från 180 den 1 december 1936 till 132 vid senaste årsskiftet måste anses vara ett resultat av de vid 1937 års riksdag beslutade åtgärderna.

Angående den beräknade beläggningen å fångvårdens sinnessjukavdelningar under de närmaste åren uttalar fångvårdsstyrelsen, att det finnes anledning antaga att antalet undersökningsfall fortfarande kommer att stiga. Härvid erinrar styrelsen att, såsom redan omnämnts, domstolarna numera oftare än förr erhålla kännedom om när tilltalad tidigare företett symptom

av psykisk abnormitet. Vidare framhåller styrelsen att bestämmelserna i den nya lagen om förvaring och internering i säkerhetsanstalt torde för-
anleda ökning av antalet fall då domstol påkallar undersökning av tilltalads
sinnesbeskaffenhet. Beträffande antalet straffriförklarade å fångvårdens
sinnessjukavdelningar uttalar styrelsen att, trots de åtgärder som på senaste
tid vidtagits för att bereda ökad plats för de straffriförklarade på sinnessjuk-
husen, styrelsen hyser den uppfattningen att den rådande platsbristen på
sinnessjukhusen snart kommer att ånyo hindra avgången av straffriförkla-
rade från fångvårdens sinnessjukavdelningar. Styrelsen hänvisar därvid
till det stora antal exspektanter som finnes till de vanliga sinnessjukhusen och
uttalar i samband därmed, att nyskapandet av vårdplatser inom sinnessjuk-
vården hittills alltid medfört att ett ökat antal ansökningar om vård ingivits.

Vid prövningen av fångvårdsstyrelsens nu framlagda förslag om tillgodo-
seende av det otvivelaktigt trängande anstaltsbehovet för den till fångvår-
den hörande sinnessjukvården synes man kunna räkna med att fångvården
framdeles såsom hittills får omhändertaga de så kallade undersökningsfal-
len samt de sinnessjuka fångarna. I fråga om båda dessa kategorier torde
gälla att minskning i det nuvarande antalet icke är att emotse; åtskilligt ty-
der tvärtom på att en icke oväsentlig ökning kan förväntas. Vad angår den
tredje gruppen bland dem som nu intagas å fångvårdens sinnessjukavdel-
ningar nämligen straffriförklarade, är att märka att — även om dessa något
snabbare än hittills skett skulle kunna överföras till de vanliga sinnessjuk-
husen — dock ett avsevärt antal platser inom fångvårdens sinnessjukavdel-
ningar måste finnas tillgängligt för denna grupp. Bland annat får beaktas
att, såsom ock medicinalstyrelsen framhållit, överförande till vanligt sinnes-
sjukhus ej kan ifrågakomma förrän domstolens utslag vunnit laga kraft
eller, i händelse av anförda besvär, blivit prövat av högre rätt.

Enligt min mening giver den av fångvårdsstyrelsen verkställda utrednin-
gen vid handen, att åtgärder utan dröjsmål måste vidtagas till förbättrande
av vårdmöjligheterna vid fångvårdens sinnessjukavdelningar. Att verkställa
en ombyggnad av någon av de nu befintliga sinnessjukavdelningarna eller
att inreda sinnessjukavdelning å något av de vanliga fångelserna skulle icke
innebära någon tillfredsställande lösning. Såsom fångvårdsstyrelsen fram-
hållit, äro fångvårdsanstalterna belägna i städer samt helt kringbyggda eller
i varje fall liggande i omedelbar närhet av annan bebyggelse. Lokalerna och
tomtutrymmena skulle icke giva möjlighet till den behandling som bör
komma de intagna till del. Det synes därför nödvändigt att en ny sinnes-
sjukavdelning uppföres för fångvårdens räkning. Skulle mot förmodan be-
läggningen å sinnessjukavdelningarna framdeles bliva mindre än vad som nu
beräknas, blir den nya byggnaden — särskilt med hänsyn till den belägenhet
som föreslås — användbar för annat fångvårdsändamål.

Jag biträder fångvårdsstyrelsens förslag att den nya sinnessjukavdelnin-
gen bygges för omkring 100, noga räknat 105 platser. Därest detta förslag
godtages, skulle önskemålet att nedlägga den otillfredsställande sinnessjuk-
avdelningen vid straffängelset i Jönköping kunna förverkligas.

Såsom fångvårdsstyrelsen framhållit synes ur praktiska synpunkter lämpligt att en ny sinnessjukavdelning förlägges till samma plats som den nya säkerhetsanstalten. Farhågor för olämplig kommunikation mellan de olika grupperna intagna torde icke behöva hysas, därest de båda anstalterna såsom föreslås förläggas på ett avstånd av 2 till 3 kilometer från varandra.

I den promemoria angående anstaltsorganisationen som var bifogad betänkandet med förslag till revision av förvarings- och interneringslagarna uttalades att den nya säkerhetsanstalt, som föreslogs av de sakkunniga, borde vara så belägen att den hade goda förbindelser med förvaringsanstalten i Norrköping. Fångvårdsstyrelsen inriktade också till en början sina strävanden på att finna en sålunda belägen plats. Genom den s. k. Hallutredningens förslag har emellertid frågan om plats för säkerhetsanstalt och ny sinnessjukavdelning för fångvården kommit i ett nytt läge. I det av nämnda utredning den 10 december 1937 avgivna betänkandet föreslås bland annat, att staten förvärvar åkerbrukskolonien Hall samt att egendomen jämte byggnader upplåtes för statligt vårdändamål, i första hand för fångvårdens räkning.

Av den jämförelse som fångvårdsstyrelsen verkställt mellan kostnaderna för en ny säkerhetsanstalt och en ny sinnessjukavdelning dels å Bråborg och dels å Hall, framgår att — även med reservation för de svårigheter som finnas att jämföra de båda kostnadsberäkningarna — kostnaderna för en dylik anläggning bliva avsevärt mindre å Hall än å Bråborg. Kostnaderna beräknas å den förra platsen till 2,750,000 kronor och å den senare till 4,230,000 kronor eller, om uppförande av sjukhusbyggnad tills vidare får anstå, till 3,940,000 kronor. För statens förvärvande av Hall erfordras därjämte visst belopp. Enligt de överenskommelser som träffats mellan staten och Hallföreningen i samband med statslån till föreningen äger staten emellertid förvärva egendomen för ett belopp av 25,000 kronor utöver lånesumman.

Fångvårdsstyrelsen har vid utredningen kommit till det resultat att Hall är lämplig för en anläggning av nu ifrågavarande slag och att egendomen därför bör förvärfvas av statsverket.

En förläggning av säkerhetsanstalten och sinnessjukavdelningen till Bråborg skulle vara förmånlig ur den synpunkten, att anstalten då komme nära förvaringsanstalten i Norrköping. Enligt fångvårdsstyrelsens av mig biträdde förslag skall emellertid icke blott Norrköpingsanstalten utan även Karlstadsanstalten, den senare tills vidare, bibehållas såsom mottagnings- och bottenanstalter för förvarade och internerade. Vad som framför allt väger tungt till förmån för förslaget om en förläggning till Hall är, att kostnaderna, såsom framgår av det nyss anförda, ställa sig avsevärt lägre å Hall än å Bråborg. Härjämte är att märka att lösandet av en så viktig fråga som anläggningens förseende med vatten på sistnämnda plats synes vara förenat med svårigheter. Hallegendomen synes ur flera synpunkter — läge, storlek samt jordens beskaffenhet och fördelning å olika ägoslag — lämplig för en anläggning sådan som den ifrågavarande. Visserligen har byggnads-

styrelsen uttalat farhågor för att en anläggning å Hall skulle komma att ligga för nära Östertälje och Södertälje. Såsom fångvårdsstyrelsen anfört har emellertid erfarenheten visat att egendomen, vilken länge använts såsom uppfostringsanstalt, har ett ur anstaltssynpunkt mycket förmånligt läge. Då jag vidare funnit den allmänna planen för en säkerhetsanstalts och en sinnessjukavdelnings förläggande till Hall väl utformad, har jag ansett mig böra biträda fångvårdsstyrelsens förslag.

Enligt vad jag förvissat mig om föreligger ur skyddshemssynpunkt icke något hinder emot att Hall övertages av fångvården. Frågan om beredande på annat håll av plats för de skyddshemselever som nu omhändertagas på Hall torde senare i dag komma att anmälas av chefen för socialdepartementet.

Kostnaderna för en anläggning å Hall ha som nämnts beräknats till 2,750,000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har icke framställt några erinringar mot de framlagda beräkningarna men uttalat, att styrelsen förutsatte att, när ett mera utarbetat förslag förelåge, styrelsen bleve i tillfälle att granska detsamma och därvid taga under närmare omprövning såväl de olika byggnadernas placering som deras planläggning.

Medicinalstyrelsen har i sitt yttrande framställt erinringar beträffande vissa detaljer i planritningarna för såväl säkerhetsanstalten som sinnessjukavdelningen. Dessa erinringar torde i huvudsak böra beaktas, vilket emellertid lärer kunna ske utan någon rubbning av den angivna kostnadsramen. Dessutom har medicinalstyrelsen erinrat att den vid sinnessjukavdelningen anställde läkaren, som enligt fångvårdsstyrelsens förslag själv skulle anskaffa bostad i Södertälje eller Östertälje, borde beredas bostad i omedelbar närhet av anstalten.

I anledning av vad medicinalstyrelsen sålunda erinrat torde tills vidare frågan om bostad för läkaren kunna stå öppen. Enligt vad jag inhämtat är det sannolikt av sådana anordningar skola kunna vidtagas att kostnaderna för en läkarbostad kunna rymmas inom det beräknade totala kostnadsbeloppet.

För nästkommande budgetår synes såsom reservationsanslag under statens allmänna fastighetsfond böra för anstaltens anordnande anvisas 500,000 kronor, vilket belopp beräknats i statsverkspropositionen.

Bland de frågor som uppkomma vid s t a t e n s ö v e r t a g a n d e a v e g e n d o m e n H a l l är främst att märka spörsmålet om storleken av det belopp som statsverket skall utgiva för egendomens förvärvande. Av den förut lämnade redogörelsen framgår, att statsverket, som äger inteckningar i egendomen till belopp av sammanlagt 650,000 kronor, enligt överenskommelser med föreningen äger förvärva egendomen — Hågakolonien inbegripen — jämte levande och döda inventarier för en köpeskilling av 675,000 kronor. Efter avdrag av inteckningsbeloppet skulle statsverket alltså ha att gälda 25,000 kronor. Hallstyrelsen har emellertid uttalat att föreningen som vederlag för egendomen skäligen borde tillerkännas något belopp utöver vad föreningen

jämlikt överenskommelserna skulle uppbära. Såväl Hallutredningen som statskontoret ha avstyrkt, att någon dylik ersättning utöver den överenskomna köpeskillingen tillerkännes föreningen. Fångvårdsstyrelsen har för sin del funnit att skäl kunde anföras för att föreningen erhåller en något större ersättning än 675,000 kronor.

Med hänsyn till vad statskontoret anfört om de förpliktelser för statsverket i avseende å den nuvarande personalen å Hall som komme att bliva en följd av statsverkets övertagande av Hallegendomen, anser jag mig icke kunna tillstyrka att köpeskillingen för egendomen bestämmes till högre belopp än 675,000 kronor. Jag förbiser härvid icke att med egendomen följer en betydande kreatursbesättning samt lantbruksmaskiner och andra inventarier. I detta sammanhang må framhållas att, i händelse anstalten förlades till Bråborg, särskilda medel skulle få anvisas för anskaffande av dylik lös-egendom.

Fångvårdsstyrelsens uttalande, att det måste anses rättvist att Hallföreningen av staten erhåller ersättning för kontant inbetalda andelar i vissa ekonomiska föreningar med andelarnas sammanlagda belopp 14,416 kronor 61 öre, finner jag mig emellertid kunna biträda.

Med hänsyn till tidpunkten för tillträdet av egendomen torde erforderliga medel för övertagandet icke nu behöva äskas.

Beträffande den nuvarande Hallpersonalens anställningsförhållanden efter statens övertagande av egendomen kan jag väsentligen ansluta mig till vad de sakkunniga i Hallutredningen föreslagit och till vad fångvårdsstyrelsen uttalat. Jag anser således att man bör kunna räkna med att den direkt till uppfostringsarbetet vid Hall mera fast knutna personalen beredes anställning inom skyddshemsverksamheten, sinnesslövrården och fångvården. Beaktas måste emellertid att, såsom fångvårdsstyrelsen framhållit, befattningshavarna vid Hall icke genomgått den utbildning som kräves inom fångvårdsstaten. Vad beträffar den övriga vid Hall mera fast knutna personalen torde man kunna räkna med att den skall kunna beredas fortsatt anställning å den nya fångvårdsanstalten. Vidare torde, såsom Hallutredningen föreslagit, den nuvarande direktören å Hall få placeras å indragningsstat med skyldighet att mottaga ny befattning i statstjänst samt sex äldre befattningshavare få beredas pension. Slutligen bör statsverket i och med övertagandet av egendomen påtaga sig ansvaret för de pensioner och understöd till belopp av sammanlagt 2,000 kronor som nu utgå till före detta befattningshavare.

Beträffande tidpunkten för statens övertagande av Hall har styrelsen för Hallföreningen förklarat, att detta finge ske utan iakttagande av de villkor i fråga om uppsägningstid m. m., som föreskrivits i gällande låneöverenskommelser mellan statsverket och föreningen. Tidigare än den 1 januari 1940 torde, såsom i det föregående framhållits, egendomen icke kunna tillträdas, vilket medför bland annat att slutliga avgöranden beträffande de särskilda befattningshavarna, tillhörande den nuvarande Hallpersonalen, icke nu behöva träffas.

I fråga om övertagandet av Hallegendomen är slutligen att märka att Hall-

styrelsen medgivit statsverket rätt att även före övertagandet igångsätta sådana byggnadsarbeten å egendomen, som kunna bedrivas utan förfång för skyddshemmets verksamhet och utan kostnader för föreningen.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels besluta att egendomen Hall skall enligt de mellan statsverket och Hallföreningen gällande överenskommelser förvärfvas för statsverkets räkning samt att å egendomen skall i huvudsaklig överensstämmelse med av fångvårdsstyrelsen i skrivelse den 12 februari 1938 framlagt förslag uppföras en säkerhetsanstalt för förvarade och internerade samt ny sinnessjukavdelning inom fångvården,

dels ock till Uppförande av säkerhetsanstalt för förvarade och internerade samt ny sinnessjukavdelning inom fångvården för budgetåret 1938/1939 anvisa ett reservationsanslag av kronor 500,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Sigrid Linders.